SVĚTOVÁ KNIHOVNA

Čís. 209.

JUHANI AHO:

KNIHA O FINSKU

REDIGUJE
JAROSLAV KVAPIL

Za 10 kr. (20 hal.)

J. OTTO
NAKLADATELSTVÍ V PRAZE
FILIALKA VE VÍDNI VII., BURGG. 79.

JUHANI AHO:

KNIHA O FINSKU.

Přeložil

— O. S. VETTI. —

S předmluvou

DRA. IVARA BERENDSENA.

V PRAZE.
NÁKLADEM J. OTTY.
1901.

Tiskem České grafické společnosti »Unie« v Praze.

Přítel můj, dánský spisovatel dr. Ivar Berendsen, navštíviv v říjnu r. 1899 Prahu, upozornil mne poprvé na tuto knihu a zároveň slíbil, že ji uvede několika slovy českému čtenářstvu. Autor »Knihy o Finsku«, Juhani Aho, jest u nás již znám dvěma povídkami, jež jsem vydal r. 1898 ve »Světové knihovně«, kdež překladatel p. O. S. Vetti načrtl i literární profil tohoto populárního čudského spisovatele. Otázka finské samostatnosti v rámci ruské říše rozčeřila zatím pozornost evropskou, při čemž u nás bohužel nebylo v oficiálním tisku pro finské požadavky tolik sympatií, kolik jich lze požadovati od časopisectva, bojujícího také za státní samostatnost svého národa. Že tu nedůslednost způsobují naše paušální sympatie nejen k Rusku samému, ale i k jakéhokoliv jeho vládní politice, nechci v tomto úvodním slově dovozovat podrobněji. Vydávám raději knihu, která tak výmluvným způsobem vypravuje o národním životě finském, a vydávám ji s předmluvou dánského spisovatele, jenž vy-

*

nikajícím způsobem súčastnil se zahraniční akce na prospěch nynější finské otázky. Podotýkám na konec, že název knihy v originále je »Katajainen Kansani« (»Snět jalovce«), a že změněný její titul v českém překladě upraven byl dle názvu překladu dánského.

V Praze, v lednu 1900.

Jaroslav Kvapil.

Předmluva

Podaných tuto dvacet allegorií, toť příležitostné básně v prose. Určeny a napsány byly většinou pro denní listy a z většiny datují se z doby zimních měsíců r. 1899, kdy hrozilo nebezpečí, že práva a výsady svobody, Finsku pěti ruskými cary, finskými velkoknížaty propůjčené a přísahami (od r. 1809) opět a opět potvrzené, rázem zničeny budou. Ba i dnes, kdy letní slunce nad Evropou svítí*), a v Haagu zasedá kongres mužů, rokujících o světovém míru, nikdo neví, zda hrozba skutkem se stane, či zda se ocelové drápy, jež neustále napadají ústavu finskou, snad na čas opět nepromění v měkkou, lísavou tlapku kočičí. Nejznamenitější spisovatel mladého Finska, Juhani Aho, od něhož tyto allegorie pocházejí, nalézá ochotného sluchu a porozumění u svého lidu, když v obrazné řeči pěje mu o svém (a jeho

---

*) Kniha vyšla totiž v té době Pozn. překl.

zároveň) strádání, o své nevoli, o svých tužbách nebo zklamaných nadějích — zkrátka o všem, čeho nelze přímo a otevřeně říci. Pro Finy obsaženy na těchto několika stránkách dějiny téměř každé neděle od 15. února r. 1899, od onoho totiž dne, kdy přestoupení ústavních zákonů nenadále přišlo do Helsingforsu v podobě vládního ukazu z Petrohradu. Líčí se tu, jak finská správa v první chvíli v nesnázích byla a nevěděla, má-li se ukazu vzepříti či násilí ustoupiti. *(Loď ve sněhové vánici.)* Kterak naproti tomu tisk přes své zoufanlivé postavení ve Finsku, podléhající strohé censuře a vydaný na milost a nemilost okamžitého zastavení, neprodleně zaujal rozhodné protestní postavení, a kterak finský gen. guverner, ruský generál, kdyžtě byl sáhl k nejkrajnějšímu násilnickému prostředku, zastaviv vydávání hlavního politického žurnálu finského, za to měl, že veřejný tisk spoutal a ujařmil, ale k svému podivu a zlosti viděl, že následkem toho teprve kde kdo se probudil a k odporu vzchopil. *(Bláznova rada.)* Kterak se lid napřed smutku oddal a jak se pokorně ucházel o slyšení u svého velkoknížete; jak zemská správa prosila, jak zástupcové lidu o to se domáhali, a jak se o to domáhala konečně »veliká deputace« 500 sedláků s adressou, opatřenou podpisy 524.000 finských poddaných — kterážto adressa sehnána byla několika muži za deset dní po vší zemi. *(Matka.)* Když se pak

deputace po deputaci z Petrohradu vracely, aniž k carovi připuštěny byly, jak tu teprve hnutí zmohutnělo. Celou zemí šlo klidné a v mezích zákona se držící, ale sebevědomé a sebehájící hnutí lidové; ne nářek, ne žebronění, ale jednání; ne vzdory, ne přestupování zákonů, ale tuhý odpor Sněhová vánice, přihnavší se od východu, jež hrozila v pravém a vlastním slova toho významu celou zemi pochovati (viz najmě úchvatný začátek črty *»K čemu dobrý sníh«*), vlastně jenom odvála všecky strannické spory; kterak guverner při svých denních pokusech protizákonních, při svých pohrůžkách a násilnostech utkával se s rozhodnými obhájci práva, stojícími na svém »nepoddáme se« *(Trojka)*; pak zákonů dbalého velkoknížete, cara Alexandra II. pomník v Helsingforsu den jak den za severní zimy ozdoben býval květinovými věnci, z jejichžto stuh hlasně křičely nápisy, jaká protiva zavládla mezi přítomností a minulostí *(Immortely)*; vojáci prostě odpírali poslušnost, když jim bylo zakázáno vzdáti čest národní hymně *(U pomníku)*; když pak poukazováno, že nejchudší části obyvatelstva na pomezí bydlícího třeba především dokonalejšího vzdělání — ač národní vzdělání ve Finsku na vysokém se nalézá stupni — kterak ohromné summy peněz k tomu potřebné sehnány dobrovolnými koncerty a recitacemi, konanými předními umělci po zemi *(Za zpěvu)*. Zájem celé Evropy byl

probuzen; a jak obyčejně sypmpatie všech malých států a všech uhnětených vůbec byly na straně ubohého finského lidu, správa však zemská že se opatrně ukrčovala (viz konec »*Býka a mravenniště*« a nadějeplné črty »*Lesní havran a vlaštovky*«, jež také líčí sjednocení všech stran).

Tak sleduje finské obecenstvo Juhani Ahoa v jeho rozmarných, smutných, veselých, kousavých, hrdých nebo lehce sentimentálních básních a představeních; a téměř v každé jeho větě nalézá se narážka na nějakou denní událost, ať už malou nebo velkou, ať významnou nebo malichernou — v črtě »*Dědek z ostrožny*« máte několika rysy načtrnutou historii celých věků. Čtenáři finští nalézají však v knize ještě více než to. »*Korpelašti strejci*« rozhodně jim připomenouti musí obdobně slavnostní »uvítání« úředníků a žurnalistů; v »*Dědkovi z ostrožny*« poznávají ton řeči »správcovy« (guvernerovy) a jeho svolení k mimořádnému zasedání sněmu; není možná přiblížiti se skutečnosti pod rouškou allegorie více, než jak se to stalo v těchto črtách. Věru k tomu třeba bylo celé zručnosti Juhani Ahoa, a to tím více, chtěl-li se vyhnouti všednosti a banálnosti.

Každinká z těchto příležitostních básní měla při svém vyjítí mohutný účinek; sebrány v knihu působí v této chvíli tím mocněji ve Finsku. Než nejsou to aktuální narážky, jež

knize ceny dodávají; kdyby neobsahovala nic více, pak by zašla, jako zašla nejlepší příležitostná díla: obdivujeme se jim, působí agitačně a — upadají v zapomenutí! Avšak črty v této knížečce sebrané jsou nejkrásnější přítomnou básní finského lidu, nejoriginálnějšího to lidového typu z celé Evropy; je to »Čuchonec« fin de siècle, jejž si tu Juhani Aho vzal se všech stran na mušku. Srovnejte, jak ho líčí v »*Dědku z ostrožny*«! Úvodní črta podává historii finské trpělivosti. S pravým taktem vybral autor ze svých dřívějších sbírek (*Lastuja*) a předeslal knize ony črty, jež byl napsal r. 1891, kdy neštěstí hrozilo, ale nedostavilo se, kdy osnovaný převrat ústavy finské na výslovný rozkaz cara Alexandra III. byl ad acta uložen. Těžce, téměř beznadějně znějí slova jeho z té doby; člověk pochybuje, že by národ, jenž zří svou budoucnost tak černou, mohl míti sil, aby prodělal neštěstí, když by se nad hlavvu jeho rozpoutalo. Pouze v jedné z těch črt probleskuje jiskřička naděje, totiž v črtě »*Hospodář a podruh*«, v níž hospodyně Čuchoncova poroučí muži zaset — třebas pán měl s pole klidit. Než nastojte! Jak důvěra roste, naděje se vrací, cit povinnosti vrchu nabývá, teď r. 1899, kdy se bouře hrozící skutečně rozpoutala, kdežto dříve ruce v klín skládány a pomýšleno všeho nechati (*Tvrz Mattiho*); vizte, jak teď kde kdo k své práci nebo dílu se má, jak čudská houževna-

tost a bezpečnost v lidovou zvláštnost, jíž žádná moc utlumiti nedovede, znovu chuti k práci skýtá, tak že finský lid nadále obdělává finskou půdu, jako mravenci znovu budují své mraveniště, jež jim roh býka byl rozvrtal!

Ano, psány jsou tyto črty pro okamžik, líčí se v nich dopodrobna pohnutá doba politická — ale kniha vzrostla na hotovou epopeji, na památník, jenž cenu podrží, i když události v něm líčené dávno v zapomenutí upadnou!

Neboť Juhani Aho pohlížel na moc ne s jejího vrcholce, nýbrž tak, jak vypadá — pozorovaná ze spodu, od sedláka klopotně pracujícího.

A aj — sedlák nedivil se moci, nýbrž jen se usmíval.

V Kodani, v zimě 1899.

Dr. *Ivar Berendsen.*

KNIHA O FINSKU.

Můj lid jakoby z jalovce.

Ne rozmarem osudu stalo se, že jsme my Čudové rozbili sídla svá na finském pobřeží a že jsme se tam až do dneška udrželi.

Byli tu, hledajíce sídel, před námi též jiní. Ale buď »statkem« naším přejeli nebo hned od hranic jeho se vrátili. Drápy Laponců nemohly ničeho vyškrabat z tvrdé půdy finské, a tož porozjížděly se po něčem na svých sáňkách tam, kde se jim životní prostředky samy sebou podávaly. Švédové zmocnili se úrodného pruhu při moři, ale když tak dvě míle od moře vrazili na bařiny a pustotiny, stanuli, nechavše dalšího postupu. Co se týká našich přátel na východě, zelnice byla jedinou půdou, již pluhy jejich obracely. A sídleli-li tu někdy obři, pak přestali na házení kamením po kostelích, až i je to konečně omrzelo.

I Čudové byli by si mohli vynajíti lepší zem, jež by mlékem a medem oplývala, ale zdá se, že jejich choutky nesly se právě po

těch nejchudobnějších krajích. Jako by naschvál vyhledali si suchopáry, močály a nízko ležící stepi se zamrzlou dole půdou.

Jsou lidé, kteří tvrdí, že tak učiniti musili před přemocí jiných kmenů. Já však mám za to, že to byla zcela praktická a královská myšlénka od našich předků. Cítili tuhost ve svých svalech a tam, kde by se jiný hřbet byl přelomil, jejich jenom ještě více se zocelil. Mečem jejich byl rýč, tím dobyli země, o níž se vítězové přesvědčili, že se pro ně toliko hodí. Ať si jí dávána jména jakákoliv, ať se tam mluvilo švédsky, dánsky nebo rusky, přece konečný výsledek všech těch sporů byl vždy ten, že pole opanovali Čudové. Pro cizí kolonisty byla země ta tvrdým oříškem k rozlousknutí. A je jím po dnes. Kdybychom ji cizozemci i nabízeli, řkouce: »Přijď sem a — vem si ji!« — přece jí nikdy neuchvátí.

Můžeme proto býti jaksi klidni a netřeba se nám znepokojovati, »jak si s námi osud asi zahrá«. Můžeme klidně naslouchati nebeským vichrům jako jalovec, rostoucí na kamenitém úbočí. Blesky s nebe šlehající tříští jedle v stepi stojící, ale jalovci nedovedou uškoditi. Váleční ořové ženou se přes něj a kola dělových lafet k zemi jej ohýbají. Ale jalovec toho nedbá. Nepovstávají rány, kosti nebývají pohmožděny. Když lomoz pomine, nízký strůmek vztyčuje opět svůj malý a pružný kmen a snět sněti šepotá: »Ty rostiž

zde, já porostu tam«. A netrvá dlouho, stopy šlepějí a sledy kol jsou shlazeny. A když jedoucí ráno pátrá po svých stopách včerejších, nenalézá jich. Cesta znova zarostla a jalovec zda se nedotknut.

Ti z našich bratří, již si vyhledali měkčí půdu za svá sídla, byli krutěji dotčeni postupem nepřátel. Než právě to, že jsme si my vybrali tvrdou skalnatou ostrožnu, bylo moudré od nás. Ten Mojžíš, který nás uvedl do této naší zaslíbené země, byl si zajisté vědom té zvláštní síly, která vězela v jalovcové přirozenosti jeho lidu.

1891.

Domů.

Člověk bývá často hříčkou svých rozmarů. »Nálada mysli« podobá se dutí větrů, dostavují se brzo odtud, brzo zase odtud. Ubírávají se touže cestou, putujíce společně, my však smysly svými pozorujeme jediné jejich »šumění«. Snad se řídí jistými zákony, ale ty jsou nám zrovna tak neznámy jako zákony o proudění vzduchu. Známe je pouze jako hypotesy, a psychologové, jejich zpytatelé, nechávají asi svým dohadům volný běh, jako to činí sestavovatelé kalendářů a Falb.

Darmo bys se ptal Seveřana, proč z čista jasna se odhodlal opustiti jižní, slunečné kraje,

proč opouští zelenavá pobřeží Seiny, rozkošné bulvardy pařížské a malebné okolí jeho. Nedovede ti to vysvětliti, přišlo to na něho, »dostal chuť«, — ovanulo ho takové »náladové zadutí«.

Aniž sám ví, proč, najednou začne se mu dusným zdáti vzduch, týž vzduch, v jehož příjemném teple se protahoval jako lazzaroni a spokojeným a šťastným se cítil a odhodlán byl vždy tam žíti. Znechucuje se mu velkoměstský život, a to právě, kdy bývá nejbujnějším a nejopojnějším. A vůně z tmavozelených lesů ciziny, kdež z každého lístku proudí uspávající, slastný pokoj, náhle ztrácí pro něho ves svůj půvab.

Je mu tak, jako by dlouhou dobu byl živ býval o vodě a chlebě a nyní najednou pocítil nedostatek soli. A třebas dosud vše tam v otčině lhostejným mu bylo, nyní se mu zdá, že šplounání domácích jezer je pro něho nejdůležitější na světě věcí. Musí mu naslouchati, musí poslechnouti kukačky lkání a pěnkavy nevinné čvirikání, musí se podívati do šumícího lesa a spatřiti panenské, milé tvary břízy a vážnou, snědou postať domácích borů a jedlí.

Proč že musí? Na to nedovede ti odpovědět. Cítí se pouze zachvácena takovou tužbou a nemůže jí odolati. A jako tažný pták nalézá se unášena perutěmi k domovu, tak překvapuje sama sebe jednoho dne na cestě k rodné zemi, v staré a drahé mu kraje.

Totéž kouzlo, jež ho hnalo pryč z domova, pudí ho tam nyní nazpátek. Je mu, jako by měl v srdci uzel, jenž se nerozdrhne, dokud nebude před ním ležeti rodný břeh. Oknem železničního vozu zří prosvítati v jase ranního slunce smavé břehy Rýnu a večer zase nesčetná světla kývají na něho z velkých měst. Na okamžik znovu probouzí se v něm chuť zůstati tam, tolik věcí by mohl ještě shlédnout a poslechnouti. Ale pocit ten podobá se okamžikovému zemdlení ptáka v letu. V příštím již okamžiku vrací se obrazotvornost ve svůj dřívější směr, ostatní city nabývají opět vrchu, a jízda béře se bez přerušení přímo k cíli.

Dni a noci plynou mu za cesty v jakési zvláštní závrativosti, v jakémsi bezvědomí. Jenom tu a tam nejasné otázky protrhávají ten těžký, mlhavý závoj, jenž obestírá mozek, když se člověk ubírá z jedněch společenských poměrů do druhých. Mnoho se tam změnilo? Učiní na něho rodná země příznivý dojem? Snese-li srovnání ve všem s cizinou? Nebude se mu zdáti příliš ponurou? Když odtamtud cestoval, bylo tam tak milo a krásně, tak klidno, tak pokojno a tak čisto? Bylo to snad tím, že neviděl nic jiného?

Studený severák ovívá jej, a v novinách se píše o mrazech, jež navštívily otčinu, a o nových, jež se očekávají od východu. A nálada cestujícího se mění. Teď ovanulo ho »zadutí«,

nesoucí v lůně svém vzpomínky na Meudonské lesíky a St. Cloudské kopce, odkud mezi stromy přehlednouti můžeš celou Paříž s jejími bílými domy, s jejími rudohnědými střechami, s jejími nádhernými paláci a jejími štíhlými věžemi. Vzpomíná na zpáteční cesty z venkova v malých parníčcích seineských, jež šipkami proletovaly z pod jednoho mostu pod druhý a na nichž cestující vesele a živě se navzájem bavili.

V takových chvílích a v mnohých podobných zdála se mu otčina tak vzdálenou a chudičkou. Ba i to, co se mu dříve jevilo nedostižitelným, totiž její malebná příroda, zdálo se mu býti tam předstiženo. Co bylo vše to oproti tryskající bujnosti a plnosti tam té ciziny? Tam ten kraj je miláčkem přírody, všude roztroušena tam spousta šťavnaté prsti, tučné a plodnější půdy, ba i skály jsou tam z ušlechtilejšího, krásnějšího druhu kamení. Okolí a způsob života uvádí tam krev v rychlejší koloběh, činí rasu energičtější a povznáší úroveň rozumu a nadání ve všech oborech a ve všech vrstvách společenských.

Tam doma svítí slunce šikmě a chladně. Půda je drsná a neúrodná, vegetace tam na severu jen nepatrně vyšší jerníku*), lidé tam zádumčiví a sniví, intelligence jejich prostřední a obzor její obmezený.

---

*) Nízká bříza.

Měl bych se snad obrátiti, vrátit?

Než rozhodně mohu se tam podívat na chvíli; pokračujme jen v cestě, když jsme ji už jednou započali! Dlužno přece někdy se podívati v rodný kraj, byť to byl hoře stan.

Celý finský záliv zahalen jest v mlhu. Loď hledá dráhy, píšťala parostroje v jednom kuse píská, loď ztrácí směr a jen s námahou jej znova nalézá. První holé výspy vystupují z vody. A první pocit při jich vidu jest strach, že loď utone s drahým cizozemským nákladem. Konečně dráha nalezena, a loď v nočním tichu vplouvá mezi dvěma skalnatýma ostrožnama v přístav. Město spí, neviděti jiného osvětlení leda mdlého svitu vycházejícího z oken »Besedy« a osvětlených věží sv.-Mikulášského kostela, po němž však náhodou nikdo nezdá se toužiti. Stožáry několika velikých korábů rýsují na nebi nad domy se klenoucím své kontury a tu a tam u nábřeží zakotvena leží bárka.

První dojem otčiny není příznivý. V »Kapli« sedí ještě několik známých — a večeří. Všichni až na jednoho, jenž od té doby více zarostl, zůstali si úplně stejni. Tuhle ti jsou »Finomilové« a tam ti — na druhé straně »Švédomilové«, a nasloucháš-li jejich hovoru, znamenáš, že všecky staré, unavující malichernosti stále ještě jsou na »tapetě«. Pořád týž kvásek v téže díži! Ale snad je to pouze nahodilá nálada, kterou jsi sám vyvolal a jež v tom

má svůj původ, že jsi se ještě nevpravil do »místních poměrů«.

Druhého dne ráno zase je na nohách. Mlha zmizela, a střízlivé, jasné slunce norské svítí nad městem. V přístavě blýští se rozčeřené ranním vánkem vlny, moře háže svou slanou ostrost hore na pevninu, náměstí hemží se lidem, zvonek tramwaye drnčí na znamení neúmorného ruchu a lodní hřídel skřípá v plné práci.

Před »Kaplí« zurčí vodotrysk. Řada domů na esplanádě připomíná mi velké město a obecenstvo činí dojem Evropanů.

Tam vypínají se vážně a imposantně senát a universita. V témže komplexu budov ční náš »parlament« a naše národní banka. U všech základ činí finské šedé, tvrdé žulové úskalí, jež se nedrolí pod příbojem mořských vln, nýbrž krok za krokem dál a dále je zatlačuje

Vše jest arci malé, ale je to naše a je v tom kus dobré práce naší. Jako vřes držíme se oběma rukama, ano i zuby půdy naší země. Ten, kdož by nás chtěl od ní odervati, podržel by v ruce toliko stvol, kořeny by však tam zůstaly a znova by vyhnaly.

A když to člověk ví a když zase nad sebou zří ten mírný, blankytný nebesklon, tu se mu již nezdá Finsko slabším druhých zemí na světě ani postavení jeho beznadějnějším než ostatních.

1891.

V srdci země.

Naše hlavní město jest zajisté krásné, i můžeme se jím pyšniti, když i cizozemci je chválí a bývají jím při své návštěvě okouzleni. Rádi také sami říkáváme, když jeho esplanady pozorujeme, že na nás činí dojem evropského města Třída od mostu »Katajanokaského« až k novému divadlu nejenom upomíná na cizinu, nýbrž je také opravdu částí její. Budovy jsou zrovna tak krásné a moderní jako v nejlepších čtvrtích velikých měst světových, ruch tramwayí působí tak osvěživě, zříš krásné povozy, najdeš tam kavárny s velikými okny a vzduch mezi vysokými domy zdá se býti právě tak průzračným a opojným jako někdy v Paříži.

Ruch na té esplanadě nezadá nic velkoměstskému ruchu v cizozemsku. Toliko jistá pohodlnost bulvardních chodců od jinud béře tu na sebe tvářnost čudské loudavosti. Tu a tam padne ti do oka tvář zjemnělá kulturou a často potkáš se se ženou, jež se nese zcela po pařížsku.

V tom právě spočívá důvod radosti a pýchy pro kosmopolitického ducha, zvláště když tu a tam zavadí o tvé ucho zvuk cizí řeči, jenž vyvolává v paměti tvé myšlenky na veliké kulturní kraje na západě a — východě.

Ale druhdy cítíš se v Helsingforsu jaksi nejistým, nesvým. Zdá se ti, jako bys nebyl dobře doma, jako bys měl kolem sebe více

cizích tváří než svých domácích. Je ti jako u velikého moře, jež je vždy nejisté a jehož pobřeží může tak snadno změniti svou tvářnost. A proto zatoužíš vždy — aspoň občas — dostati se odtamtud, zatoužíš spatřiti kus skutečné otčinské přírody, poslechnouti řeč, z níž ti zaznívá šumění našich lesů po stráních, a shlednouti tvář, v níž nenalezneš cizozemského rysu. Zatoužíš po nitru, srdci rodného kraje. A ten začíná téměř hned, jak jen opustíš helsingforské nádraží a elektrické světlo přestane osvěcovati vagony. Ocitáš se, tak říkaje, hned uprostřed lesa a daleko táhnoucí se divočina prostírá se po obou stranách dráhy a stromy strmí tak škrobeně a tiše ve svém sněhovém úboru. Na větších stanicích slyšíš ostruhy řinčet a žandarmy udržovati pořádek. Ruští vojáci míhají se za zamrzlými okny, a když se otevrou dvéře vozu, vyvalí se odtud proud tabáku a cizí národnosti. Než nechme je cestovati dále, do Petrohradu, sami zaměřme přímo k srdci rodného kraje.

Zdá se ti, jako bys se nalézal v dobré záštitě prostřed toho sněhem pokrytého kraje, jímž zcela zvolna jedeš. Když tak naň patříš a když jedeš mimo malé lesní »torpy«,*) jichž bys ani od závějí nerozeznal, kdyby mezi stromy nevystupoval k obloze kotouček dýmu, zapomínáš pomalu pomaloučku na to, co po

*) Česky as: usedlost podružná. P. př.

leta mysl tvou tísnilo. Sem aspoň nemůže se cizinec vetříti, tu chová se i za dob nepokojných a nebezpečných pro budoucí věky símě k budoucímu pokolení.

A zatím, co přímořská města pro svůj vlastní prospěch a jednak také pod nátlakem poměrů změnila se v smýšlení a řeči, vyrůstali tu na okraji pustotiny ti velcí rozsévači, v jejichžto míše tkvěla finská houževnatost a jejichžto radlo převracelo vlastní hroudu.

Na stanicích hemží se venkované v kožiších a vysokých botách Kroj jejich má týž střih, jako jejich během století vyvinuvší se nářečí týž ráz; železnici nepodařilo se ani tohoto, ani onoho pozměniti. Ty malé, šedé postavy zdají se býti tak klidnými jako pařezy za zuření podzimní vichřice. Nedovedli si ti lidé osvojiti řeči, v které jim zvěstováno bylo jejich náboženství, tím méně bude lze je donutiti, by si osvojili jinou, která by je ráda připravila o jejich vlastní jazyk.

Konečně se zastavíme v městečku, jež leží jako oasa uprostřed pustatiny. Tu se takořka jako v jednom bodě shromáždilo, co finský kraj v sobě chová zvláštního a původního. Obklopeno jest opravdovským lesem jedličnatým, jehož šumění slyšeti v každém statku a k němuž se všech stran vedou vykolíčkované cesty, jež si sedláci sami ujeli za nejhorších metelenic. Dole na ledě zní zvonky kurýrské, a za tichého večera stane osamělý

poutník na ulici, aby s něžným rozrušením opět jednou po tak dlouhé vzdálenosti je poslechl.

Ulice jsou tu jako ve městě, ale domy podobají se villám nebo venkovským statkům panským. Jsoutě pak seskupeny kolem dómu, jehož bílá věž z daleka bije do očí poutníkovi. Ten dům Boží sloužil kdysi za dob válečných za stáj nepřátelským koňům, ale stopy toho na zdích budí pouze zbožnost v duši lidu.

Před kostelem postaven pomník velikému národnímu reku. Stojí tam ten bronzový muž na podstavci ze šedého kamene, jenž je kusem jeho rodných skal. Klidně, ale pevně pohlíží k východu, odkud skučící větry kolem něho zuří. Ale on neklopí zraku svého; tak stál tam za horších ještě časů, — aniž povolil.

Hodiny na věži odbíjejí dvanáctou v měsíční noci, a nový rok nastal. Tu, v srdci země, uprostřed toho tichého kraje a lidu, jenž spí nevinným spánkem, nemá jeho zvuk pražádného pazvuku temných tušení. Je jako by ohlasem pokojného svědomí toho lidu, a proto je ti k srdci tak volno, když jej slyšíš.

V Kuopiu, 1. ledna r. 1891.

Hospodář a jeho podruh.

V »torpě« (podruží) Čuchoncově, daleko na pokraji Salmasského jezera, měli smutné ráno. Mysl obyvatelů byla zachmuřena, i seděli dlouho němi v jizbě, hledíce s vytřeštěným zrakem před sebe. Byli by se měli dáti do jarní práce polní, slunečko přece jasně svítilo a za chalupou voněla nově rašící bříza. Pole bylo pooráno, kůň stál do pluhu zapřažen na konci brázdy, a měch s obilím čekal s rozevřeným jícnem před dveřmi špejcharu.

Ale muž neměl chuti, aby obilí šel rozset, a hospodyně zapomněla pustiti krávu na pastvu, jak ráno mínila.

Neboť od hospodáře z farní osady přišla zvěst, jež takto zněla: »Pán z Ruského dvorce je v špatné míře. Pohrozil, že ode Všech svatých sám převezme ‚torpu'. Nynější její obyvatelé musí se vystěhovat. Ten Čud čuchonský žil už příliš dlouho na našich pozemcích. Ať si najde nové bydlo «

Nemohli pochopiti, co asi příčinou toho obratu. Žili přece vždy v dobrém dorozumění s hospodářovými lidmi. Nájemné pravidelně zapravovali a chodili na »lásku« *) v ustano-

*) Takový »torparc« býval povinen zdarma pracovati několik dní pravému majiteli pozemku.
P. př.

vené dni. A jako by pokračováním k předchozímu bručel podruh: »Teď, když jsme pustatinu vyčistili, louky založili, na pole poryli, močály a bařiny vysušili! Bylo to hnízdo mrazu a ledu, když jsem s otcem sem přišel, a jakž takž jsme se první leta protloukali. A teď, když je místo spraveno a našinec počne sklízet ovoce svého dření, teď nám je chce vzíti. A v té věci marně bys oddával se nadějím. Vyvedl to už dříve jiným svým podruhům.«

Ale žena jeho nechtěla věřiti, že by hrozba byla vážně míněna.

»Já bych tomu víry nedala, i kdybych to na své vlastní uši byla slyšela. Což pak neřekl starý pán z Ruského dvorce k tvému otci: ‚Čude, já ti ponechám k obdělání kraj po březích Saimy, odeber se tam, pal žďáry, vystav si chalupu a prvních deset let můžeš užívati země bez jakéhokoliv poplatku. Jestliže se ti v té době dobře povede, tož přijdeš pak odělat na dvorec svou ‚lásku‘ a odvedeš mi čtvrtinu ze vší úrody.« A plácnutím ruky potvrdili toto ujednání.

»To bylo tenkrát, teď jsou však jiné časy, teď se asi bude ptáti po písemné úmluvě, a něco takového nebylo mezi námi provedeno. A bude-li nás proto chtíti vyhodit, tož nepomůže ani pláč, ani nářek. Má moc na své straně, a nebude-li chtíti, tož nás neodškodní ani za stavení.«

Ale žena nechtěla ničemu rozumět. Ona, inu — jako ženské vůbec, měla své zvláštní pojmy o právu a spravedlnosti.

»Moc!« pokračovala. »Ale nejsme my tu po zákonu zrovna tak dobře pány jako on? Byl to snad on, jenž první vzdělával zdejší pustinu? Kdyby nebylo nás, jak by asi — myslíš — vypadal zdejší kraj? Peleší pro vlčata a medvědy bylo spíše tohle sídlo! Co vykonal, co by mu dávalo právo připraviti nás teď o ovoce naší námahy? Jeho-li či náš pot a znoj tu tekl?«

»Na to se neptá, kdo má moc na své straně.«

Ale hospodyně pokračovala, pohlížejíc na vše svým způsobem: »Vše to není nic jiného než pýcha mladých pánů a žehravost nevěst jejich. Žijí tam na statku příliš zpupně. Ale já věřím starému pánu a slovu jeho otce.«

A to pověděvši vyšla na dvůr, otevřela dvéře chlévů a vypustila statek na pastvu. Potom se vrátila do jizby, a když spatřila muže a syna pořád ještě seděti se svěšenou hlavou, pravila: »Staň se co staň, ano, nechať si nám třeba vezme ‚torpu', tož přece toho dosud neučinil. A nic nepomůže seděti tu s rukama založenýma a provzdychati pěkný den k práci; běžte vy, chlapi, po své práci, a já půjdu zase po své.«

Starý Čuchonec probral se ze svých pošmourných myšlenek a pravil synovi: »Tomáši,

jdi na pole Zažili jsme ještě horší časy, kdy medvěd stáda naše napadal a mráz o osení nás oloupoval. Snad změní Bůh ještě srdce pánovo. Dojdu za tebou s pytlem obilí. Ať to dopadne jak dopadne, zaseti musíme, — ať už potom do stodoly sváží kdokoliv.«

A po celý dlouhý, parný den chodil starý hore dole polem rozsévaje, syn pak símě zaorával do země, jak to tisíckrát před tím byli dělali.

1891.

Východní mráz.

Mráz přicházívá obyčejně od severu, ale vždycky také ne. Druhdy slýchat také o mrazích dostavivších se od východu.

Jednoho večera v měsíci červenci minulého roku seděl jsem s hospodářem na lavici v předsíni. Vrátil se ze senoseče, postavil hrábě ke schodům, i zdál se mi býti neobyčejně vážným a ustaraným

»Bylo by tohle zde dost dobré sídlo,« pokračoval v naší rozmluvě, »jedno z nejlepších v celé farnosti, máme li na zřeteli pouze louky a pastviny a rybolov. Člověk by myslil, že leží pěkně chráněno, ježto se pole táhnou po svahu, voda pak jest na polední a západní straně a ‚severní hora‘ tam nedovoluje mrazivým vichřicím sem foukat. Ale, ačkoliv se zdá tak

výhodně ležet a ač obyčejné mrazy zdejší usedlost mijejí, tož přec aby tu člověk stále strachy trnul před mrazem.

Přicházívá sem mráz od východu

Když ničeho netušíš, vystoupí ze svého úkrytu, vydýchá za letních nocí všechen svůj chlad na svahy a oloupí nás pozvolna o celoroční živobytí, na něž jsme se skládali.

Tam na té straně leží ohromný, pustý a močálovitý trakt lesem porostlý, jenž začíná hned tam od ‚zahájení', a ten je tím vším vinen. Slunce nikdy nepronikło do jeho útrob a na dně jeho hnízdí nikdy nepouštějící mráz. Ani nejpalčivější léto ničeho s ním nespraví. Jakmile se vítr převrátí na východní stranu a na noc se ztiší, bývá ráno vše jinovatkou potaženo. A člověk nikdy napřed neví, kdy že mráz počne stoupati. Vystoupl na jaře v době pro klíčení nejchoulostivější, vznesl se a padl, když žito kvetlo, ba dostavil se už nejednou, když obilí začalo zakládat na zrno, v době jeho ‚mlíčí'. A jak jsem děl, člověk nemůže nikdy napřed říci, kdy přijde. Dnes foukal vítr také od východu, a zítra ráno může býti vše zničeno. Kdyby aspoň počkal tak dlouho, až by část sklizně byla v mandelích.

Když naši předkové sem přišli z východních končin přes bařiny a pustatinu tam tu a když spatřili tenhle úrodný pruh jezerní, byli jím celí okouzleni a vystavěli ten zde dvorec.

Než měli se hned přeplaviti přes jezero a odtáhnouti dále na západ jako druzí. Byla to veliká hloupost od nich, že tak neučinili.«

»Ale což jste nemohli odvodniti močálu, vysušiti hnízdo mrazu a místo to vytužiti?«

»Kdo je s to, aby vysušil bezednou propast bahna a zúrodnil stoletou pustatinu? Na to jsou prostředky zdejšího statku příliš nedostatečné.«

»A nezadali jste k vládě o podporu?«

»Péče vlády — jak se zdá — nejde tak daleko, aby se v cestu stavěla východním mrazům. Močál je prý příliš veliký, usoudili moudré hlavy státní. To by prý pohltilo důchody celé země, a blaho j e d n o h o statku neodpovídá tak velikým obětem. Hleďte si sami pomoci, pak se vám snad dostane i jiné pomoci, a modlívejte se hodně k Pánubohu, aby nechal váti příznivější vám větry.«

»A modlili jste se k Pánubohu?«

»Také jsme to zkusili. A někdy skutečně s jeho dopuštěním dostavily se přestávky. Ale teď už nezdá se slyšeti nářek lidu. Neminul letošního leta ani jeden měsíc, aby mráz vanoucí z východního močálu nebyl ničeho poškodil. A teď míní vzíti, co nám ještě zůstalo. Ulehne-li vítr na noc, tož je veta po posledním osení.«

Seděl tam zkormoucen a jeho ustaraná tvář ostře se odrážela od východního nebe, na

jehož bledém, studeném lemu vypínal se nízký les jedličnatý.

Nemohl jsem mu říci slovíčka potěšitelného, a k čemu by to také bylo bývalo, neboť na noc se vítr opravdu utišil, východní močál vykonal svou práci a vzal, co letní mrazy nebyly ještě pobraly. 1891.

Na břehu smutku.

Nízko ležící, bahnité jezero vnitrozemní, do něhož se valí z močálů kalná voda s blátem. Na březích hustý, neřezaný rákos, podobající se dlouhé, nepěstěné bradě, prostřed něhož — ale toliko uprostřed — stříbrnou žilkou proudí čistá voda.

Mrholí se špinavě hnědého nebe. Louka — samo sítí — stojí pod vodou až po lesní obrubu. Les tvoří jednu jedinou neprostupnou houšť, stejně vysoké, bodavé sněti jedlí a sosen vypadají jako pichláčí. Na výběžku lesním stojí stodola a kupa rezavého sena V rohu stodoly trčí ojedinělá, rozsochatá sosna, v jejímž kmeni vražen klín s kroužkem.

Deštěm probleskuje v dáli chlum vypínající se nad les, a na temeni jeho rýsují se kontury statku. Lidský příbytek, jenž kousek dále odtud stojí na kamenité stráni a k němuž vede

tahle hanebná cesta, patrně »torpa« tam onoho statku.

Tu jsou chlévy, kravín, špýchar a chata, jež vypadá, jako by se každou chvíli chtěla poroučet. Střecha z kůry a rašeliny, polovice oken ze šindelu, druhá ucpána mořskou travou. Pole — strniště, na svahu, kde pěstován len, leží převrhnutá štoudev a po plotu rozvěšena zemáková, od mrazu spálená nať. Živé duše nevidět, dvéře jsou zvenčí zastrčeny.

Rozmočená cesta vede k břehu jezera, v bahně hnije a zapáchá namočený len, zříš tam štoudev hore nohama převrácenou, okov bez obručí a starou kocábku, do polovice vodou naplněnou, v níž plave udiště a kus opáleného pařezu smolného.

Na pobřeží jako by se pohybovala jakási zrzavě hnědá bytost; je to hubený, chundelatý, opuštěný pes. Spatřil u plotu cizího muže a polekal se. Ale nedal se do štěkotu, nýbrž s ocasem mezi nohama prchá, vleka v tlamě hnijící rybu. Vrána, jež si byla na plot sedla, závidí mu toho lupu, i letí krákorajíc za ním, až větrem nesená stane v rozsochaté sosně v rohu stodoly.

Smráká se, musím obejíti ještě jezero, a dobré čtvrt míle cesty čeká na mne lesem, abych se dostal ke statku tam hore na chlumci. Oděv můj je skrz na skrz promoklý, v botách šplouchá voda a ruce mi přemrzají. Sněhová metelice šlehá mně ve tvář, vítr lomcuje polo-

shnilým plotem a žalostně kvílí u mých uší v ústí pušky.

U chaty chci si zapáliti dýmku. Z kapsy vytáhnu kus starých novin. Datum schází, ale čtu tam začátek článku: »Smutné časy nadešly teď Finsku. Sklíčenost zmocňuje se myslí a...« Pokračování věru netřeba.

1891.

Sny mládí.

Kéž by se ještě jednou vrátily ty krásné časy, kdy budoucnost otčiny zářila před námi tak jasně a nadějně, kdy nám ani na mysl nevstoupilo o jejím osudu pochybovat! Nikdy po té, ani za nejnadšenějších slavností universitních nebyli jsme takovými optimisty jako za posledních gymnasiálních let v tom odlehlém městečku.

Panensky krásnou byla ta ostrožna, jež do Kallavesi vybíhala a na jejímžto nejkrajnějším cípu jsme za jasných nocí jarních sedávali a s otevřenýma očima snili nevinné sny.

Městečko dřímalo pod záštitou tajemného Puijovského vrchu, za nímž slunce bylo už zapadlo, a stavení na břehu a bílá věž kostelní zrcadlily se v klidné hladině Kuopioského zálivu. Tichá, měkká vlna zavzdychla si toliko časem jako spáč, jemuž se zdá krásný sen,

neviditelná cvrčala tloukla v koruně nově rašící břízy a z kocábek nočních plavců zněla nocí tažná melodie národní písně.

Neviděli jsme z naší otčiny nic jiného leda rodné místo své a okolí městečka, v němž jsme studovali. Ale viděli jsme, že je všude stejná, představovali jsme si všude totéž modré nebe a tytéž kopce, tytéž ostrožny a tytéž snivé chlumce a klidné choboty. Zřeli jsme v duchu finský poloostrov vybíhati od nejasné, veliké, východní země jako hrdý koráb s přídou vzhůru vztyčenou, k západu hledící. Prostíral se dál a dále v moře, prodlužuje se od roku k roku, a jako chobot Kallaveský objímal tuhle tu ostrožnu Wäinöläskou, tak ohromné moře baltické objímalo břehy celého finského poloostrova.

Sem přišli jsme z východu se sluncem jako vůdcem přes pustatiny a zasněžené stepi, dobyli jsme si vlastní země a učinili ji obytnou!

Nadšení se nás zmocňovalo. a vystoupivše každý na svůj balvan ukazovali jsme na moře a na pevninu, pějíce při tom hymny na naši vlast:

Me kättä voimme ojentaa,
Ja vettä, rantaa osoittaa
Ja sanoa: kas tuoss' on se
Maa kaleis isäimme.

Äänisjärvi, Pohjanlahti,
Auran rannat, Ruijan suu,

Ein' on suomalainen mahti,
Jok' ei oo kenenkään muun,
Tällä maalla sa ost vahti,
Elä äöntäs halveksu!*)

Tak jsme deklamovali. Než my jsme dále ještě hranice její posouvali, budujíce obrovskou budoucnost naší otčině. — — —

Finsko je jako někdejší Řecko a finský národ je druhý národ Hellenů! Či nemáme svá pobřežní bradla, jako oni měli svůj archipelag? Nebojovali jsme vítězně proti přesile jako oni? Také my jsme měli své Thermopyly a svou Salamidu, také my jsme zachránili osvětu západu!

Oni měli Homera, a my máme Kalevalu! Ale naši heroové bojovali za vážnější věci než jejich! Agamemnon, Menelaus a Achilles bojovali pro uloupenou ženu, ale Wäinämöinen, Ilmarinen a Lemminkäinen bojovali pro uloupené Sampo.**) Oni dobyli města a zničili je,

---

*) Do slova: My ruce můžeme vztáhnout — a na moře, břehy ukázat — a říci: Hle, to je — krásná naše vlast!

Onegaské jezero, baltický záliv, — úrodné nivy, severu ústí, — v tom Finska moc, — jaké nikdo jiný nemá, — a země té ty's strážcem, — nedopusť ji tupit. Pozn. překl.

**) Wäinämöinen, Ilmarinen a Lemminkämen = jména tří hlavních bohatýrů nár finského eposu, Kalevaly. Více viz v českém překl. Kalevaly od J. Holečka. Sampo — tolik co talisman. Pohjola — země úhlavních nepřátel Finů. Pozn. překl.

tito dobyli světla z Pohjolaské skály. Oni zvítězili mečem, tito mocí slova!

A mocí slova dobudeme také my ještě jednou světa!

Síla Řeků nespočívala jediné v jejich válečných činech hrdinských, nýbrž více ještě v jejich umění, v jejich literatuře, v jejich duševní mohutnosti!

A v tom bude také naše síla!

Finská řeč je mužná a mohutná a jasně zní jako řecká! A pomocí její stvoříme literaturu, jež odstrčí stranou všecky druhé, zbudujeme finskou vzdělanost, z brusu novou kulturu, jež překoná starou a přežilou.

Rozšíříme své ideje daleko na západ, proniknerne v národy všecky, naše názory přetvoří náboženské systemy a na základech naší řeči budou povstávati nové řeči. Starý svět dokonává, potřebí mu omládnutí a očisty, tuhne ve svých formách. My — Finové — vynalezneme nové formy a nového ducha jim vdechneme. A to vykonáme na základě naší minulosti, Kalevaly a Kantelettury. Naše země stane se pojítkem mezi západem a východem, stane se bohatou a mocnou, město na městu vznikati bude, na temenech hor paláce tyčiti se budou a na ostrožnách stavěny budou pomníky národním heroům. Toto naše město stane se středem veškerého duchovního života, neboť odtud kdysi zazníval burcující hlas Snellmana, a každoročně prováděti se tu bu-

dou »puijolaiské hry«, jako Řekové mívali své hry »olympické«.

A třebas bychom i my jednou — po věcích — dožili svůj život jako národ, třebas bychom byli nuceni ustoupiti silnějším, byť válečné vozy samých Římanů nás pod svými koly drtili a turecký půlměsíc vztyčen byl na špice našich kostelních věží, přece jsme jenom byli národem, jenž světu vládl a jehož formy i vítěz nucen byl převzíti.

Tak jsme my pojímali naše dějiny, tak jsme blouznili s planoucími tvářemi, i byli jsme přesvědčeni, že se tyto naše illuse najisto uskuteční.

A by začato bylo s předením tohoto velikého tkaniva, i my povoláni jsme byli účastenství v něm bráti, i vzrůstali jsme ve svých vlastních očích na veliké reky, zdálo se nám, jako bychom byli na náměstí athenském, a s nedbalým pohybem ruky přehazovali jsme domnělou togu přes svá ramena, když jsme v povznesené náladě do města se vraceli.

Nepamatuju se, jak dlouho toto opojení trvalo a kdy křídla naší fantazie začala klesat. Nepochybně vypadávalo z nich péro po péru, a ježto nová nenarůstala, tož jsme konečně sklesli k zemi, ke skutečnosti.

Zdar otčiny a její skvělá budoucnost zatemnila se a žádný z nás nestal se velikým hrdinou, jak jsme za svého dětství snili.

Ale sny mládí a víra dětských let přece jenom nikdy úplně nezmizí.

Jsou chvíle, — a to bývají ony, kdy se ti zdá, že kolem tebe vše je prázdné a bezútěšné, — kdy potěšení nalézáš vzpomínaje jich a kdy bys tak rád, aby se ti opět vrátily — ty sny mládí a ta víra dětinná.

1899.

Loď v sněhové vánici.

(Zuří divá vánice sněhová. Nebe a moře zahaleno v hustou mlhu, tu a tam honícími se po nebi mraky zatřpytí se jasná hvězdička. Loď kymácí se na vlnách a vichřici, dující jí v bok z černého, širého moře. Vlny tříští se o útesy pod vodou ukrytými, hrozně se pěníce.

Lodivoda prochází se hore dole po úzkém můstku velicím a pozoruje s ustaranou tváří brzo kompas, brzo bradla a tříštící se o ně vlny, brzo zase nebe. Myslí nahlas:)

»Co to má znamenat? Jde tu nějaký nový, tajný proud, jehož neznám? Či vězí chyba v kormidle? nebo by snad v kompase? Či by snad byla loď začarována?

Domníval jsem se přece, že znám zdejší »kurs«, jímž jsem šťastně proplul nejednou i za sněhové bouře. Měl bych přece i s očima

zavřenýma najíti jízdnou trať vodní a prstem ukázat na »bóje« a výstražné znaky. Trať vodní je mi přece dobře povědoma od dávna a poplavky od nepamětných dob rozestaveny jsou tu mezi ostrožnami a bradly. — Ale teď marně po nich slídím. Byli by snad náhodou »bóje« zničili? či je snad bouře odnesla? Sníh-li to, jenž činí pevninu tam nepoznatelnou? Nepoznávám tu ani jedinkého útesu a pevnina tam zdá se mi úplně neznámou. Patrně jsem se dostal do jiné vodní trati . . .

Jediné, co dovedu rozeznati v sněhové metelenici, jest veliká, nízká pevnina v závětří, kamž mě bouře žene. Kdyby bylo šlo, jak jsem si myslil, měl bych už dávno býti v končinách nejzazšího úskalí nebezpečného mysu, okolo něhož bychom měli teď zahýbat, jako nejednou dříve. Věru nemohu si to jinak vysvětliti než tím, že jsem nějakým nevysvětlitelným způsobem zahnán byl na J. V. z »kursu«, kterým jsme se brali a jenž mířil na J. Z.

Ale kterak by se to bylo stalo? Vždyť jsem přece po celou dobu řídil lodi směr dle kompasu. Ukazoval by snad nesprávně? Či bychom minuli to místo, kde veliká potopená loď válečná leží na dně mořském? Nebo by byl — snad — nějaký lotras kousek železa do kompasu podstrčil? Podobného cos událo se už — i na téhle lodi. Či by snad byli opomenuli zříditi kompas?

Toť chybou lodního komanda. Spolek lodnický jako obyčejně otálí a odesílá náklad až v poslední chvíli. Kapitán je starý, skromný pán, jenž však rozumí lépe obchodním záležitostem než plavectví. Oba kormidelníci touží po jeho místě, žárlí na sebe, strojí jeden druhému léčky v každém přístavě, čas mijí za zbytečného škorpení se, a následkem toho musí se pak vyplouti v noci za jakékoliv nepohody. Vždyť mají na palubě lodivodu, v přísahu vzatého lodivodu, skládají se na něho a — vinu na něho svalí. Narazí-li loď o útes, zaplatí pojišťovna jak náklad, tak i loď, záchranná společnost bude míti hezký výdělek, komando umyje si ruce v pěkně sestaveném prohlášení, ale lodivoda pozbude místa a plavci odejdou s prázdnou.

Čím dále, tím více bouře zuří! Tu jest opět bradlo... Na všech stranách tříští se vlny... Bude to zázrak, jestliže šťastně vyvázneme...

Kdybych aspoň mohl zmírniti běh, abych se mohl dostat do závětří... Ale to loď hnána jest stále více k pevnině. Nebylo by lépe...« (Promluví cosi do kormidelní budky, zaujme pak místo uprostřed komanditního můstku, chopiv se oběma rukama zábradlí.) »Má za to, že bude nejlépe obrátiti se proti větru, s přídou k pevnině. Možná, že má pravdu... Pravda, moře divěji kypí a se vzdouvá, ale přece je to jenom výhoda plouti proti proudu...

Ovšem stěžně a ráhnoví půjde k ďasu a náklad palubní, tam ty prázdné sudy, budou spláchnuty, ale (směje se jizlivě) aspoň se něčeho dostane také těm, co se živí z vraků! Loď přece vydrží, přída je solidně pracována, bočnice pevné a stroj silný. Na každý způsob bezpečnější jest kymáceti se v příboji vln nebo státi na jednom místě než plnou parou hnáti se mezi útesy. To raději utonu v širém moři, než bych loď hnal k neznámým končinám. Snad k ránu uzříme přece nějakou hvězdičku, bychom podle ní mohli svůj »kurs« zříditi. Hvězdy jsou jedinými spolehlivými vůdci za takových okolností. Ráno obeplujeme mys »Zlovůle« a zahneme k majáku na ostrožně »Dobré naděje«. Mně se zdá, že kormidelník má pravdu.... Obrátit!« (Loď se zvolna zatáčí proti větru. Vlny valí se přes palubu od přídy až k zádi. Loď hned se propadá, hned zas až k nebesům tyčí se na hřbetě vln. Stěžeň se hroutí, ráhnoví bortí. Náklad palubní pohlcen zuřícími peřejemi. Nebe se na okamžik vyjasňuje a mraky probleskují hvězdy.) »Myslím, že nejhorší jest odvráceno — pro tentokrát.«

1899.

Býk a mraveniště.

V lese, stranou hlavní sjízdní cesty, uprostřed vřesoviska nalezalo se mraveniště. V celém kraji nikdo o něm nevěděl, neboť jiných stezek tam nevedlo kromě těch, jež mravenci sami prošlapali. Neunavně rok od roku rozšiřovali svůj příbytek a pořád výše zvedala se jeho krytba z jedličí. V mravenisku zdržovala se celá stáda vší a mšic, následkem toho sousedství měli se mravenci jako na hodech. V době letní podnikali mravenci-dělníci daleké vycházky po okolí, v zimě však vraceli se domů Milovaliť ten svůj domácí krov nade všecko. Tam klidně pod rubášem sněhovým podřimovali, čekajíce na otevření se vesny, aby se zase vrátili ke svému zaměstnání.

Mravenci často svádějí boje a potyčky mezi sebou a olupují slabší o jejich kořist. Ale mravenci tohoto mraveniště nikdy netoužili po cizím majetku, aniž kdy ublížili jiným mravencům.

Proto také nebylo se jim čeho lekat od druhých; nevěděliť vůbec o žádném — nepříteli. Nikdo jich také nikdy neznepokojoval.

Ale jednoho letního dne — z čista jasna — rozlehlo se vřesoviskem jakési dunění, bučení a supání. To panský býk se zatoulal, i hledal teď, na čem by si mohl svou zlost vylít. Vyvrácené pařezy a rozryté kopečky země ozna-

čovaly dráhu, kterou se bral. Mravenci slyšeli ho nejednou mimo jíti, a třebas věděli, že býk patří k nejúhlavnějším nepřátelům mravenců, přece jim ani na mysl nevstoupilo děsiti se ho, poněvadž byli si vědomi, že býkovi nikdy v ničem neublížili. Věru že i tentokráte je pomine a nechá je na pokoji.

Ale když náš býk došel mraveniska, hrozně se rozlítil a divě zabučel. I rozvrátil rožiskem jeho krytbu. Tu nastal v mravenisku neobyčejný ruch, a milému býkovi chrstnuto do očí ostře páchnoucí tekutiny. Ale následkem toho rozzuřil se býk ještě více, i vrazil oběma rohy do mraveniště a přehodil polovici jeho přes hlavu do lesa. V mravenisku to vřelo jako v kotlu. Býk supěl a ocasem zlostně mrskal. I vrhl se po třetí na mravenisko, vrazil svá rožiska do jeho útrob, i jal se rozdupávati kopyty komůrky a chodbičky mravenců, takže larvy, pupy a bílá vajíčka jen jen vůkol lítala.

Když to byl provedl, odtáhl bruče a buče po svých; — vyvrácené pařezy, rozryté kopečky země a se zemí srovnaná mraveniska označovala dráhu, kudy se bral.

Mravenců, když viděli, jak to s jejich příbytkem dopadlo, zmocnil se strach a děs. Po leta pracovali o něm a co nejvzácnějšího měli, byli tam snesli. Teď byly zříceniny z jejich milovaného sídla, tak tak že jim zbyl nějaky ten lístek, pod nímž by se ukryli před

deštěm. Jako bez rozumu pobíhali kolem místa, kdež kdysi stával jejich hrad, nevědouce, co začíti. Samci, kteří panský vedli život v té mravenčí obci, strojili se na útěk odtamtud, ale mravenci-dělníci popadli je za křídla a zadrželi je, zatím co druzí spěšně ukrývali na blízku pupy, larvy a vajíčka.

Ale když se mravenci poněkud upokojili a z nejhoršího strachu vzpamatovali, jali se ohlédati, co se vlastně stalo. A tu shledali, že bez pohromy zůstaly v zemi se nalézající příbytky a chodby, celly a špižírny, v nichž měli nashromážděny zásoby na zimu. Tak daleko nevnikl býkův roh.

A sotva že to mravenci uznamenali, ihned vyslali do všech končin posly, by svolali pracovní síly k vybudování nového krovu.

A než večer přišel, bylo na statisíce dělníků v práci, snášejících na krov do kola rozházený stavební material. Takového spěchu a chvatu, bzukotu a ropotu nebylo nikdy před tím pozorováno v žádném mraveništi. Do tří dní bylo stavení jejich zase pod střechou. Pravda, krytba byla poněkud nízká, poněkud sražená, ale však se ona časem zvýší a rozšíří, a zajisté nebude to také dlouho trvati, a i poslední stopa zpustošení panským býkem způsobeného bude shlazena.

Mravenci často potom rokovávali o tom, co se stalo, a namáhali se uhádnouti, co asi býka přimělo pobourat jim jejich stavení. — Byl

by se snad chtěl dostat na jejich jehličí? Ale co by sním byl dělal, vždyť se jehličí nehodí za žrádlo pro býka. — Či stálo mu snad mravenisko v cestě, a on se proto rozlítil, že nemohl dále? Ale vždyť mu stálo k pochůzce celé vřesovisko a k bučení měl celý les! — Měltě snad na ně od dřívějška dopal? Znepokojil ho snad někdy nějaký mravenec?...

Ale nikdy se mravenci nedobádali pravé příčiny, proč jim býk mraveniště rozkotal. Neboť nikomu z nich nepřišlo na mysl, žetě to býčí přirozenost rozkotat a povalit, kde se co jen poněkud nad povrch země zvedá.

Co se býka týká, jenž mraveniště rozkotal, vypravuje pověst, že, když se konečně vrátil do hájení, maje plnou šíji mravenčích vajíček, zasmradil tam vzduch tak, že hned všechen dobytek uhádl, kde byl. Jalovice, k nimž se chtěl přitulit, opovržlivě odfrkávaly, jakmile se jim přiblížil, ale staří volci a býci, z nichž každý měl nějaké mraveniště na svém svědomí, ani se nehnuli, nýbrž přežvykovali klidně dále, jako by se jich to netýkalo. Inu, věčnou pravdou zůstane, že veřejné mínění dělají velcí voli — i v kravíně.

1899.

Bláznova rada.

Na náměstí malého města mezi radnicí a dómem sneseny různé nástroje mučitelské: skřipce, svěráky, ježkové lavice, sudy nabité hřeby, rozpálené kleště... Prostřed náměstí stojí hranice, připravená přijat kacíře, jestliže neuzná svého bludu, neodpřisáhne-li ho a nepodrobí-li se jediné samospasitelné církvi katolické.

Pověsili jej na trám za ruce a nechali ho tam viset se závažím upevněným k nohám. Ale on jenom stále křičí: »Neuznávám!... Neodpřisáhnu!... Nepodrobím se!«

Položí ho na ježkovou lavici, ale protest jeho zaznívá vstříc mučitelům a kolemstojícím, již se byli na náměstí a v ulicích, po střechách a v oknech nakupili.

Štípou ho rozpálenými kleštěmi a kůže jeho se přismahuje, ale vše bez úspěchu. Nechce uznati svého bludu, nechce ho odpřisáhnouti, nechce se podrobiti....

Velkoinkvisitor, kardinál, jenž se osobně dostavil z velikého Říma na rozkaz papežův potlačit kacířství, neví si rady s tím úporným a zatvrzelým člověkem. Uznání poblouzení, odpřisáhnutí, dobrovolné podrobení se bylo by mu milejší než autodafé, jež činí nejzazší prostředek a jež už není rádo viděno v nejvyšších kruzích církevních.

Dá zavolati k pavlači na radnici, kde sedí ve svém nachovém plášti, své holomky a sděluje jim, aby slíbili úplnou milost mučenému, celému jeho rodu a celému jeho městu. Ale ten s opovržením odmítá své pokušitele.

Tu praskne trpělivost velkoinkvisitora a hněvem soptě káže katovi, aby kacíři uťal levou ruku. Ale kacíř zvedá pravou svou ruku a vyzývá kata, aby i tu mu uťal. A čím hroznější jsou jeho muka, čím větší jeho bolesti, tím hlasitěji křičí a tím dále nese se kolem jeho volání. Zní náměstím, letí ulicemi, vniká zdmi do stavení, ano, zvučí i za hradbami městskými.

Krůpěje potu perlí se na čele kardinálově. Bylotě mu uloženo, aby vymohl na kacíři odpřisáhnutí, uznání, podrobení se, ... sic hrozí mu nemilost svatého otce a sboru kardinálů.

»Co mu jen propůjčuje té nadpřirozené síly?« táže se sama sebe a okolostojících. Ale nikdo nedovede mu na to dát odpovědi. Neboť přece kde kdo, byv mučen, podrobil se.

Tu předstoupí dvorní blázen, jejž Jeho Eminence i na cestách s sebou všude brává, a žádá, by mu dovoleno bylo promluviti.

»Mluv!« dí velkoinkvisitor.

»Zacpěte mu ústa!« radí blázen. »Volání mírní bolesti jeho, ale bolesti se zdvojnásobí, nebude-li je moci křičením umenšit.«

»Bláznovská rada!« míní velkoinkvisitor. »Kterak pak bude moci potom uznati svou chybu a odpřisáhnouti svůj blud, když mu ústa zacpeme?«

»Kdo mlčí, souhlasí...«

»Hleďme ho, toho moudrého blázna! Rada tvá je chytrá!« jásá inkvisitor pln radosti.

A neprodleně káže katovi, by se dle bláznovy rady zachoval. Roubík vrazí do úst obviněnému a pevně mu jej zadrhnou v zadu za šíji. A když jej znovu na trám pověsí s olověným závažím na nohou, mlčí on; — a když jej posadí na ježkovou lavici, zase mlčí, — a když ho rozžhavenými kleštěmi trhají, i tu mlčí.

Ale když ho lid už neslyší křičeti, počne sám křičeti. Z náměstí a ulic a se střech a z oken rozléhá se celým městem — jakoby z úst jedněch — mohutný křik: »Neodpřísahuj! Neuznávej! Nepodrobuj se!«

A on se nepodrobil. Neboť třebas sám nemohl už křičeti, přece jenom mysli nabýval a strázní svých tak ostře necítil, kdyžtě slyšel druhé křičeti.

I vytrval, až vypustil ducha svého v rukách svých trýznitelů.

Tu však zaburácel z náměstí, z ulic, se střech a z oken nový křik: »Neodpřisáhl! Neuznal své chyby! Nepodrobil se!«

Velkoinkvisitor zuřil a rval si vlasy s hlavy.

Ale blázen se potají smál. Vždyť to byla jeho rada, jež pohnula všechen lid křičet, když jednotlivec přinucen byl mlčet. 1899.

Stráž u carova pomníku.

U pomníku Alexandra cara na veliký den květinový...

Úpatí pomníku ztrácí se úplně v kvítí. Náměstí plní davy do tisíců jdoucí. Neslyšet ani šepotu, ticho jako o pohřbu. Tu a tam procházejí se četníci.

Udržovatel pořádku — starý vysloužilec — stojí na stráži u té spousty květin. Stojí tam vážný a klidný, tvář jeho nejeví ani radosti, ani smutku, ale na dně jeho sivých očí čtu jeho myšlenky: »Proč mě sem vlastně postavili?... Abych střežil?... Co? kvítí?... aby ho někdo neodnesl? — — Ale vždyť nikdo nejeví chuti odnésti je, naopak, ti lidé stále nové ještě přinášejí — — Snad pro udržení pořádku? Ale ti lidé, jak se zdá, sami o udržení pořádku se přičiňují. — — Bylo mi uloženo, abych tu zůstal, až by se poslední divák vzdálil, to snad tu budu muset státi celý svůj život. Ale aspoň se mi dostalo jednou té cti státi tělesnou stráží u cara — a jeho základních zákonů...

Z davů zazní nápěv žalmu »Pevnou tvrzí nám je Pán«, hlaholí od schodiště universitní budovy a odráží se o zdi sv.-Mikulášského kostela. Kde kdo má smeknuto. Udržovatel pořádku sám smeká a stojí tam, drže čapku v levici, jako při povelu k modlitbě.

Byl to krásný žalm...

Pomalu nasazuje si čepici na hlavu. Slza blýští se mu v oku. Aby ji ukryl, obrátí se a staví se, jako by si prohlížel kvítí na podnoží sochy.

— Byl to podivuhodný žalm...

Tu zahlaholí opět nová píseň: »Ó vlasti má!« Hlavy znova se obnažují.

Strážce pořádku vztáhne ruku k čapce. Ale náhle sebou trhne, spustí ruku, ponazvedne ji tak do polovice, zase ji nechá klesnout. Patrně neví, co dělati.

— To je přece zakázáno... Přišel zákaz nevzdávati pocty národní hymně...

Četníci stojí tam s čapkami na hlavách a s rukama volně po boku visícíma...

Roztazuje se, zápasí sám se sebou, ruka se zvedá a zase klesá, snaží se stanouti u obruby čapky...

— Snad bude propuštěn,... zbaven svého místa.... žena a děti nebudou míti co do úst vzíti... Všichni ostatní finští strážcové pořádku jsou propuštěni a zahnáni, snad i sám jeho chef.... Kdo zaujme jejich místo?.... Kdo bude bdíti nad zachováním pořádku? —

Tam ti žandarmové! Žandarmy dosadí na jejich místo . . .

Ruka jeho sklesla dolů, zvedla se a opět padla.

Ale stále zbožněji, tklivěji a mocněji linou se slova písně: »Ó vlasti má!« z hrudí tisíců.

— Toť píseň *o mé vlasti*! Toť píseň *mého národa*! Komu bych čest vzdal, ne-li jí? — Ať se stane co stane,... děj se cokoliv: *Já jí čest vzdám*!

Ruka vzletí k obrubě čepice, i stane tam, spočine. Obrátí se jako by na povel čelem k obecenstvu, od něhož stál odvrácen. A až do konce písně stojí tam jako by přikován, nehybný jako bronzová socha s tváří k lidu a se štítem základních zákonů za zády. Klid, mír a pevná důvěra září z jeho tváře a třpyt štěstí svítí mu z očí. Rty jeho pohybují se dle rythmu posledních tonů písně.

Z davů obecenstva pozvedne se ženská ruka, malá kytička opíše nad hlavami lidí ve vzduchu oblouk a dopadne k nohám strážce pořádku.

Shýbne se, zvedne kytičku a položí ji za dunění »Ať žije vlast!« k nohám bdícího lva nad zákony.

1899.

Immortely.

Vzácný jest nelíčený projev citů, krásná jest oběť díků celého národa.

Za nejmrazivější zimy vykouzluje ona z pod závějí a za metelícího se sněhu překrásné kvítí.

Splítá je u veliký věnec na hrob vzpomínek, posvěcuje je na znak žalu a hoře dobrodincům.

A přece neklademe tam mnoho kvítí s myšlenkou na hoře, jež postihlo nás, ani nám kvítí to nepřipomíná jediné ztráty. Vždyť natrhány byly v zahradě nadějí a dýchají vůní důvěry v lepší časy.

Proto také nebývají mrazem spáleny i když položeny byly na chladné kamení balvanu, proto neuvadají ani pod sněhem nemizí. Proto každé noci v nové pupence tlačí a každého rána v nové květy se rozvírají.

Každého rána nové zříte květy na podnoží pomníku, ač kvítí zůstává pořád totéž. Kvítí to jest jako posvátný oheň na chrámových oltářích dávnověku, jenž nesměl nikdy vyhasnout, aby vlasti nestihlo hrozné neštěstí. Plane tam brzo jasem rudým, brzo zase modravým, z toho zase jasně žlutým, a panny celého národa střeží jej a bdí nad ním jako kdysi kněžky Vestálky. Kdyby shasl, tu by hrozné padlo neštěstí na zem, neboť bylo by

znamením, že v srdcích lidských naděje potuchla.

Proto nedopusťme, aby ten kvítí plamen pohasl. Ať tam den ze dne plá, ať tam rok z roku voní, až zase bude vše, jak kdysi bývalo. Ať nám připomíná, co jsme kdy měli a oč jsme oloupeni byli.

A proto nosme tam první jarní sněženky a poslední podzimku kručinku, pokládejme tam našich jarních lesů vonné střemchy sněti, našich luk pestrotu a našich břehů kouzlo a za dlouhé zimy pěstujme v okně i té nejbídnější chaty — kravinec! *)

A nechť každý, z vlasti se ubíraje, uvije si kytičku, by ji obětoval na oltář bohyně budoucnosti.

Nechať naděje naše povždy stejně se zelená, ať nikdy v duši naší nepobledne vzpomínka na minulost aniž důvěra v lepší budoucí časy nepovadne. 1899.

Za zpěvu.

Za zpěvu stavěl si páreček ptačí své hnízdečko, švitoříce snášeli stébla slámy a vystý-

*) V originalu stojí »keisarivaina«. Lönnrotův slovník překládá »kejsarblomma = Kaiserblume«. Ježto neznám slova českého, jež by snad — v tom tající se jinotaj — vystihovalo, nezbylo mi leč užiti vědeckého terminu. P. překlad.

lali si jimi svůj nový příbyteček. Prozpěvovali v loubí a plesem jejich přičinlivosti hlaholily břehy.

Poutník slyšel zvoniti zpěv ve vzduchu, i myslil, že zpěváčci bez zaměstnání poskakují se sněti na snět.

A přece byla to doba jejich nejpilnější práce, samou starostí jedva že měli kdy na chvilku si odpočinout za krátkých nocí letních.

Ale když hnízdečko bylo ulepeno, umlkl zpěv našeho párku, a štěstím oněmělá samička zakrývala svýma teplýma prsíčkoma poklady své radosti, co druh její každého jitra na důkaz své lásky bohatou tabuli jí přistrojoval. A štěstí jejich bylo tak veliké, že se ani vyzpívati nedalo.

Než hnízdečko jim pobořeno, a obsah jeho na zem padl a na kamení se rozbil...

Ale samička neusedla na větev, aby plakala a ztráty své želela Nýbrž nový příbytek vystavět si letěla a s druhem svým novou píseň práce zapěla. I pěla svou píseň, a to píseň tak něhyplnou a hlubokou, že obyvatelé povětří udiveni jí naslouchali a rychle jí ku pomoci pospíšili. Ač jsi věděl, že podzim nadešel, tož jsi přece mněl, že se procházíš jarním hájem.

A zpěv neustal a píseň neutichla, dokud nový příbytek nebyl hotov a samička zase nezahřívala svýma prsíčkoma pokladů své radosti.

* *
*

Zpěvem probudilo jsi se ty, mé Finsko, ze svého stoletého spánku, velcí »skaldové« zapěli ti, lide můj, v uši a staré písně dědů tvých zapudily dřímoty s očí tvých.

A národa mláď táhla od dědiny k dědině s písní na rtech. Ty's za to mělo, že pějí sobě pro radost, a oni jen snášeli kamení k základům našeho příbytku a obětné dary kladli na oltář vlasti.

Stěny se zvedaly, střecha se vypínala výš a výše, a v brzku osvěty vlajka vlála se střech tisíce příbytků.

Pobořeno naše stavení, ... strženo ...

Ale jedva že je strhli, už zase přes hory a doly hlaholil zpěv tesařů ...

Zřím rozpínati peruti sbor pěvců mého Finska, zřím děvy a tlumy jinochů v bílých čepicích stoupati a táhnouti do těch nejzapadlejších dědinek. Zpěvem plní se salony a ohlasem jeho hlaholí i nejbídnější baráček ...

Zpěvem rozptylujme mlhy s pustatin, zpěvem odívejme lesy v naděje blankyt! ...

Zpěvem roztavujme led v prsou svých, zpěvem proměňujme zříceniny v smavé hrady...!

Zpěvem, vlasti má, Finsko mé, znova vybudujme tvůj zničený příbytek! ...

1899.

K čemu dobrý sníh.

V nitru země v měsíci březnu r. 1899.

Není u nás pamětníka tak mnoha sněhu a tak vysokých závějí, jaké byly letošní zimy. Táž sněhová bouře, jež zatarasila zpáteční cestu velké finské deputaci, zuřila také v nitru země, ba ještě šíleněji než v jižním Čuchonsku. Města a dědiny svým vzhledem připomínají sibiřské jurty a kouř z komínů se valící jako by ze závějí vystupoval. Chatrče a baráky jsou tak zasněženy, že lidé nuceni jsou prokopati ke dveřím a oknům ve sněhu kanály. Cesty a stezky jsou tak zameteny, že ze závějí jedva ploty statků vyčuhují. Na náledí tvoří cesty hotové chlumy. Proti sobě jedoucí pohlížejí na sebe jako zuřiví nepřátelé, poněvadž ten neb onen z nich aby saně i s nákladem převrhl.

Zdá se, jako by »sněhu obr« byl si umínil jediným útokem celou zemi podrobiti, přerušiti všeliké spojení a potom pomalu a opatrně utlumit a pochovati veškeren život na ní, aby pak jarní proudy rázem a bez odporu strhly s sebou do moře v pouta jaté krovy, pole, louky, mlýny a továrny . . .

Zdá se, jako by to »pána zimy« opravdu úmyslem bylo bývalo a jako by se mu to s počátku bylo také dařilo.

Neboť soudě ze všech řečí, zachvácen byl lid hrůzou a strachem, ač přece v těch kon-

činách zvyklý byl ode dávna horším ještě bouřím. Nikam jsi se nemohl hnouti, nemohl jsi se dostati ani k nejbližšímu sousednímu dvorci, nevěděl jsi, jsou-li tam ještě na živě či už zemřeli.

A s útrpností a strachem a lkáním vzpomínáno těch, co se nalézali na cestě a o jejichž osudu nic se nevědělo. Lidé žili jako by v obleženém městě, k němuž nepřítel všeliký přístup byl osadil a nad nímž na pokraji lesa bděl

Ale pomalu pomaloučku vzpamatovávali se lidé a počali uvažovat o tom, čeho třeba se chopiti. Na okamžik, ale jen na krátký, mínili a naděje své v to skládali, že přece úřady by se měly o to postarat, aby aspoň hlavní cesty byly schůdnými učiněny. Toť přece bylo jejich věcí. Když převzali udržování cest ve svou moc, tož ať konají také svou povinnost. Tu a tam arci pracovaly sněhové pluhy, ale radlice přesmekovaly se přes zmrzlé závěje jako přes led, nepozůstavujíce po sobě jiných sledů leda nepatrného seškrábnutí na měkčích místech. Byl to příliš slabý protest proti úspěchům nepohody. Aby se sáhlo k lopatám a rýčům, jež jsou přece jediným úspěšným nářadím po takové sněhové vánici a jež dovedou divy dělat, i když železniční pluhy nedovedou ničeho spraviti, k tomu úřady rozkazu nevydaly. Byly by se snad obávaly uvaliti na lid nové oběti? Proto se kupí závěje dále právě

tak vysoko jako dříve a kupily by se tam, — aspoň pokud se týká zakročení úřadů protiv nim, — dotud, dokud by Bůh sám svou mocnou rukou do toho nezasáhl.

Než často se stává, — když si úřady rady nevědí, a to se obyčejně stává, kdyžtě pomoci jejich bývá nejvíce třeba, — že lid sám připadne na vhodný prostředek dostati se z tísně. Arci uvažuje se po několik dní, mnohdy i celé neděle, ale konečně přece jenom rozřeší se otázka jak prostinkým tak i vhodným způsobem.

A tak tomu bylo i tentokrát. Lidu bylo třeba volného pohybu, — i zjednal si ho.

Ač v poslední době jízda po sněžnicích (lyžích) valně z mody vyšla, ba na mnohých místech úplně v zapomenutí přišla, přece skoro v každém statku aspoň pár jich bylo zachováno. Třebas se jich za »normálních« zim málo užívalo, přece se staří o ně potichu starali, každého léta dehtem je pomazali a v pořádku je udržovali, poněvadž člověk nikdy neví, kdy se cesty stanou nesjízdnými.

A teď byly vytaženy, a úžasný byl účinek, jejž způsobily. Závěje, na něž se už začalo pohlížeti jako na překážky nepřekonatelné, rázem se proměnily v příjemné pojítko se zevnějším světem. Sníh stal se mostem, po němž teď s největší lehkostí jeden k druhému klusá.

Vzdálenost mezi statky se zkrátila. Cesty, jež se dříve všelijak kroutily a bočily, vedou

teď v rovných čarách lesy, přes jezera a stráně. Namáhání spojené s běháním po lýžích a nutnost toliko na své vlastní síly se skládati — zbystřilo ducha a okřepilo srdce kde koho. Lidé pojednou stali se navzájem přívětivějšími a úslužnějšími. Nepohlížíš už na protichůdce jako na soka, jenž by tě rád s cesty srazil, nýbrž jako na přítele, jenž se ti o střevíc vyhne — jako ty jemu. Nejdále od sebe bydlící pokládají se za sousedy, a kde jaká novina rychleji než kdy před tím se sděluje.

Ohromný rubáš sněhový, jenž měl vše rozdvojit a pochovat pod sebou, takovým způsobem všecky jenom ještě úžeji spojil a nového života jim propůjčil. Zlé záměry »skřítků sněhových« přišly zcela na zmar.

Jest sice pravda, že sníh jest na překážku těžším potahům. Ale naloží se o něco méně a svážení pařezů z některých »rubisk« poodloží se na dobu jinou.

Ale na dvou místech vypadá to mnohem lépe než kdy před tím — v kostele totiž a ve škole. Kolem nich stojí lýží a holí do sněhu zabodaných, jako v táboře vojenském kopí a bajonetů. A čím výše se závěje kupí — a kupí se výš a výše den ze dne, neboť šíje zimy není dosud zlomena — tím více také houstne lýžový les kolem kostela a školy.

1899.

Trojka.

Z vnitrozemí po veliké sněhové bouři v březnu r. 1899.

Bylo to v neděli večer krátce po té veliké sněhové vánici. Uháněli jsme po hladkém povrchu na sněžnicích a velebili jsme tento dopravní prostředek, jímž se možná všude dostati, ať je sanice jakákoliv, když tu zaslechneme z hlavní silnice, přes kterou jsme právě měli namířeno, neobyčejný hluk. Slyšíme křičet a láteřiti, v to pak mísil se hřmotný cinkot rolniček.

Hádali jsme, že hádka vznikla asi setkáním se dvou povozů, z nichž jeden druhému nechce se vyhnouti. Ale když jsme blíže dojeli, viděli jsme, že ten pekelný tartas tropí toliko jediný pocestný Ale byla vám to zvláštní »ekypáž«. Aspoň v tam těch končinách nikdo ještě takové neviděl.

Byly to ohromné saně kryté, široké jako loď, jež vězely zpola překlopené v závěji. V saních seděl, celý zadek jejich zabíraje, tlustánský, vousatý pán s lesklými knoflíky na kožiše. Vedle saní, až po pás téměř ve sněhu zapadlý, stál jeho kočí. Na hlavě měl vysokou beranici a oblečen byl v široký kaftan s dlouhými rukávy. Čím více se chlapisko namáhalo vlastními silami vydrápati se ze sněhu, tím hlouběji do závěje se zabořovalo. Do saní zapřaženo bylo tré koní, dva silní valaši, a uprostřed mezi nimi menší koník. Tento ležel na

příč přes cestu na břiše, kdežto valaši vězeli až po hřbety v příkopě sněhem zaneseném, každý s jedné strany silnice. Oje byla zlomena a postraňky přetrhány.

Pán, jenž byl mocen toliko své mateřské řeči, zahučel několik podivných slov na kočího. Tento, jenž trochu lámal finštinu, řval na koně, jež až do spocení byli unaveni a teď si ze sněhu pomoci nemohli; proklínal saně, jejichž jedna sanice hluboko do sněhu byla zabořena; láteřil na cestu, jež se opravdu nehodila pro takový povoz, a stranou nadával i pánovi a konečně i nám všem, že neudržujeme v lepším pořádku našich cest.

»To aby tady s herkami jezdil!« řval kočí. »Vždyť jsem to hned, když jsme se na cestu vydávali, povídal, že se s touhle hračkou nikam nedostaneme,... s trojkou,... on (při tom ukazoval na pána) si myslil, že tu pojedeme jako po Něvském prospektu,... po každé uražené verstě skutáleli jsme se do příkopu... A vy tam neotesanci, vy Čuchonci, vy hřbeti, proč neudržujete vašich cest v pořádku, aby také panstvo po nich mohlo jeti?!... Barine, barine, co počneme?«

Pán cosi zabručel — — —

»Že vám vypráší vaše kožichy, hrozí!... A zasloužili byste to! — Ha, proč nejdete pomáhat? — Slyšíte, vy tupohlavci, honem se saněmi ze závěje na silnici! Honem koňům na nohy pomáhat!«

My jsme klidně pozorovali to neobyčejné divadlo, ale žádný z nás se k tomu neměl, aby pomocné ruky podal k vysvobození.

»Kam pak vás vede cesta?« tázal se jeden z nás. »Či jste si jen vyjeli tak s těmi saněmi na zkoušku?«

»Na zkoušku,« řval člověk v kaftaně. »Však my vám dáme okusit saňkování!«

I švihl svým dlouhým bičem po nejblíže stojícím, ale ten nastavil svou hůl, bič se kolem ní opletl, bičisko bylo kočímu z ruky vytrženo. Namáhaje se vší silou ze sněhu se vydrápati, převrátil se na znak do závěje, tak že z něho téměř nic nebylo viděti.

»Pomozte mi na nohy, vy holomci!« komandoval.

Ale chlapi byli trochu dopáleni, že se opovážil použiti biče — —

»Nejlépe bude, když si tam poležíš, až v tobě krev schladne. Takové zbraně, jakou ty's se po nás ohnal, té se na lidi neužívá, abys viděl! U nás nejdále dojdeš s mírnou a slušnou.«

Kočí promluvil zase několik slov s pánem svým, jenž byl tak zabalen do kožichů a tak obložen peřinami a houněmi, že se nemohl ani hnouti, leda očima kroutit a ramenoma potrhávat.

»Pán vám poroučí, abyste neprodleně cestu proházeli! Učiníte-li tak, tož slibuje, že vám

promine trest za to, že jste tak už spíše neudělali.«

»Cestu že máme proházeti? Snad celým Finskem? Tak zaváto jest odtud až po Laponsko.«

»Ba, čím dále, tím hůře to vypadá,« pravil druhý.

Kočí se podrbal za ušima.

»Celé Finsko že je zaváto?... u čerta! ..«

»Nejlépe učiníte, když se obrátíte nebo tu až do léta počkáte, ... léto zajisté že už bude, než se všechen sníh zde rozpustí, ač-li se to vůbec stane ...«

»My se nemůžeme vrátit ani tu čekat! My se musíme dostati dále, a to hned!«

»No, tož to zkuste! ... Cesta je rovná, ... kamení neškrabe, ... leda že člověk trochu do sněhu zapadne ...«

»Ach, celé Finsko zaváté!« sténal kočí. »Zaváté až po Laponsko! ... a čím dále, tím hůře ... u sta hromů! — — —«

»Máte tu nějaké pořízení, jež nestrpí odkladu? Či proč jste se vlastně na cestu vydali?«

»Podej mi ruky, dobrý muži, abych mohl vstát! . ... Tak; vytáhni mne ještě také tak na silnici. — Vot! Výborně! Pfu — pfu! — — Máme-li na spěch? Za důležitým-li pořízením jsme sem přišli? — I kde pak! — To on si jen pro schloubu tak vyjel ..... Finští páni chlubí se vždy svými koni a saněmi. A tam ten, jenž od jakživa žil v tom domnění, že

nikdo nemá lepších povozů a spřežení nad něho, dohněval se proto, i vyjel si sem pochlubit se se svou »ckypáží«. — — »Já jim povím — vychloubati se! pravil. »Já těm Čuchoncům ukáži, co dovedu já!« pravil. A když uslyšel, že tu sněhu napadlo...«

»Přišlo ho letos trochu moc!«

»S tím zde spřežením, už to nahlížím, nikam se nedostaneme; co krok — je v závěji...«

»Ani za obyčejných zim, nerci-li za takové, jako je letošní.«

»To jsem já také povídal... Nedostaneme se daleko do Finska s těmihle koni a s těmito zde saněmi, povídal jsem. — »Musíme se dostati,« na to on, i nebylo jiné rady než na cestu se vydati. Teď to sám nahlíží, ale jeho důstojnost nedá mu obrátiti.«

»A dopustí mu snad tu seděti?«

Pán zavolal cosi na kočího, jenž nám to přetlumočil.

»Mám prý na vás jen spustit bandurskou a zastrašiti vás. Jestli že se opravdu dopálí, tož se odsud nehne po celou zimu..., dá si sem donášeti jídlo..., tak i vám cestu zatarasí. — Ale budete-li se stavěti trochu přestrašenými, pokloníte-li se mu hluboce, poprosíte-li ho na kolenou: »Pane dobrý, buď tak laskav a vzdal se odtud; odpusť nám, že cesta není proházena, my ti, urozený bojare, nikdy už cesty nezatarasíme,« pak se ho jistě

zbavíte, . . takové aspoň struny musím napnouti já, chci-li něčeho dosáhnouti.«

»My se mu kořiti nebudem, ježto jsme mu, pokud nám aspoň známo, nic zlého neudělali, . . . ať si tu zůstane nebo táhne, kam mu libo, . . . nám je to jedno . . .«

»Ale vy přece jste tím vinni, že jste cestu nechali zavátil Je to v pořádku? Týden tomu, co sníh napadl, a ani lopata ho není vyházena!« rozčertil se znova kočí.

»My jsme tu sněhové vánice nepřivolali, . . . tam na vaší straně vystoupila sněhová mračna, snad je to naposled dílo vašich čarodějů? Ale jestliže začnete s vlídnou, možná že vám ze sněhu pomůžeme, . . . ale nutiti se nedáme!«

»A my vás k tomu donutíme!«

»Šířka vašich saní na ostatek neodpovídá zdejším předpisům. To u nás ve Finsku není dovoleno jezditi s takovými saněmi celou silnici zabírajícími. Tu musí půl cesty zůstaveno býti prázdné pro druhého, tak zní předpis.«

»Nebuďte hloupi . . . Což nevidíte, jak očima kroutí? . . . Budete-li úporni, může to míti ještě mrzuté následky v zápětí . . . Já znám ty petrohradské pány, vždyť už dlouho u nich sloužím . . . Ti se starají — po čertech málo — o vaše předpisy! Oni sotva zúží šířku svých saní k vůli vašim cestám, naopak donutí vás silnice rozšířiti. Učiňte, přátelé, jak vám pravím; neradil bych vám to, kdybych neměl na zře-

teli — vaše dobro . . . Přijďte jen do Ižorska, i přesvědčíte se!«

My, strejci, jali jsme se uvažovat.

»Jestliže se dopálí, kdož ví, co ještě nevyvede? Což abychom mu pomohli a sáhli k lopatám . . .?«

Ale starší, jenž vede až dosud rozmluvu s kočím, téměř se na nás ochápl: »To nikdy! Uhneš-li se tomuto, pak se ti jich přižene na krk deset jiných! Otevřeš-li tomuto cestu, pak budeš ji muset každému prohazovat, i můžeš celý svůj věk ztrávit s lopatou v ruce na silnici! Ať si tu vězí!«

»Ať si tu vězí!«

Muži jali se už opírat o své hole, aby se dále rozjeli po lyžích.

Ale tu začalo pánovi v saních napěkati, bylo ho slyšeti, jak cosi kočímu praví, a hlas jeho zněl přívětivěji.

»Neodcházejte!« křičel kočí. »Pán praví, že vám promine odhazování cest, jestliže mu pomůžete . . . Ne, neodcházejte! No, když vás tak pěkně prosíme . . .«

»Ah, to je jiná řeč! Kdybyste byli hned ze začátku s takovou začali, nemusilo to tak daleko dojíti . . . Pomozte mi . . . hej hoši!«

Hračkou bylo dostati koně na silnici a saně ze závěje. Pravda — v tom chvatu — obrátili je v tu stranu, odkud pán přijel, ale — jak se zdálo, — pán toho nepozoroval.

Na návrh náš zataženy byly sáně s pánem k nejbližšímu dvorci, neboť zhola nemožno bylo koně do saní zapřáhnouti na silnici.

Ale když jsme si na nádvoří statku důkladněji prohlédli sáně, tož jsme viděli, že jsou tak pošramoceny, že nebylo ani pomyšlení v nich na delší cestu se dáti. Všecko bylo poroucháno a roztrháno u nich kromě otěží a chomoutů.

Kočí promluvil cosi s pánem, ukazuje na potrhané postroje, sáně a koně, i požádal konečně, zda by mu na statku nepůjčili menších saní, — že tu nechá své vlastní v náhradu.

Dostal sáně, půjčil mu je hospodář. Vytáhl z kolny své sváteční sáňky...

»Prosím, pane, račte se posaditi sem,... je tu místa dost, třebas se vám bylo trochu ukrčiti.«

Pánovy peřiny a kožešiny odneseny do hospodářových saní, načež se pán — v zadu v korbici — co nejpohodlněji uvelebil. Neřekl ani a ani b, ale nezdál se dopáleným býti. Do saní zapřáhli jsme nejmenšího z panských koní — a nastojte! když jsme se na něho lépe podívali — tam na silnici jsme si toho nevšimli — ukázalo se, že to z finské rasy koník. Valachy uvázali jsme vzadu k saním. Kočí, aby se nezdálo — jak se vyjádřil — že jedou s úplně finským potahem, porozvěšel své rolničky po oji, po chomoutě a popruzích.

Co kočí zapínal náhrudník, šeptal hospodáři, jenž mu pomáhal »Nedávejte toho znát, ale já se míním odtud domů obrátit,... barin toho nezpozoruje — — jemu je jedno, kam jedeme, jen když pojedeme... Bude si mysliti, že projel celé Finsko, a až se doma ocitneme, bohatým mě obdaří zpropitným, že jsme to tak rychle sjeli... Zdá se míti finských cest až po krk,... i nemusíte míti strachu, že by se sem kdy ještě vrátil.«

Ale když se na kozlík vyhoupl a otěže do rukou vzal, houkl si na nás jako by z úřední moci: »S cesty, tupohlavci! Mám vám vyřídit od pána, aby příští zimy — až sem zase dojede — cesty aspoň týden napřed byly proházeny a aby byly také aspoň o dva lokte širší, vy pak se máte rozestavit po obou stranách silnice a s hlavami odkrytými čest mu vzdát! S Bohem, vy Čuchonci!«

»Šťastnou cestu!« volali jsme za nimi ústy jedněmi. »Neopomeňte se zase někdy k nám podívat. Přijedete-li po našemu a s rozumem, přijmeme vás jako milé hosty.« 1899.

Dědek z ostrožny.

Byl to zvláštní dědek a velice se lišil od ostatních poddaných starého barona. Byl drobné postavy, krhavých očí, poněkud křivonohý,

loudavý, málomluvný, vůbec nehrubě milý člověk. S ostatními baronovými podřízenci nikdy se nestýkal a nepožíval také jejich důvěry.

Ale starý baron si ho vážil a přál mu zcela zjevně. Vykázal dědkovi za bydlo ostrožnu vybíhající do téhož jezera, na jehož břehu stál panský dvorec, a proto mu říkali dědek z ostrožny.

Tam si staroch vystavěl svou chalupu, jež se lišila ode všech jiných baráků na baronových pozemcích

Baron, jenž byl vášnivým sběratelem »kuriosit«, zajel si často se svými hosty na ostrožnu dědkovu, aby jim ukázal také tu »kuriositu«. Všeho světa velcí páni spatřili tam něco, čeho nikdy ještě neviděli. Spatřili tam jizbu bez komína*), jež byla zároveň sušárnou a koupelnou a jež přece byla tak úpravnou a čistou, že se jí nemohli s dostatek vynachváliti. Bývali téměř dojati, když posedíce poslouchali klidnou a rozumnou řeč dědkovu, i litovali na odchodě, že jim není přáno na vždy zůstati a žíti v té odlehlé a prostinké chatě. Všecko dědkovo náčiní a nádobí, jako dřevěné misky, hrotky a pantoky, ale zejména z březové kůry zhotovené krabice, střevíce a tor-

---

*) Ježto aspoň mně není povědomé slovo české pro finské »pirti« (slovník Lönnrotův překládá rökpörte = Rauchstube), tož opisuji je. P. př.

bice — vše to byla jeho vlastnoruční práce — bylo po jejich soudu znamenité. Vše to ukazoval baron s jakousi pýchou, jako by to on byl zhotovil, a dokládal vždy chlubně, že tenhle dědek jest jediným člověkem z celých jeho rozsáhlých statků, jenž si sám dovede poradit, jenž ho nikdy o nic neprosil, jemuž nebyl nikdy nucen ku pomoci v něčem přispěti. To prý proto, — vykládal rád baron, — že děda od jakživa byl zvyklý skládati se na sebe sama a že mu nikdo nebránil starati se o sebe ták, jak za nejlepší pokládal. Svobody té baron vždy šetřil. Ba snažil se o to, aby si tu metodu také druzí jeho poddaní osvojili, ale bez úspěchu. Ve všech svých — i těch nejnepatrnějších — záležitostech zvykli si tito hledati pomoci u barona na statku. Proto — pravil — že tenhle jediný dědek působí mu větší radost než všech ostatních na sta podruhů dohromady.

Když odcházeli, upozorňoval baron ještě své hosty na dědkův »erb«. Byl to obraz medvěda, jenž ze dřeva vyřezán visel nade dveřmi a jenž se také vznášel na hrotě vlajkové žerdi na střeše chaty vztyčené.

»Domýšlí se, že je také trochu šlechticem... chce míti jako já »erb« nade dveřmi... Nechtěl jsem mu odepříti té nevinné radosti, ježto do jisté míry má právo na tam ten obraz medvěda nahoře. Na tomtéž místě, kde teď jeho chata stojí, míval dříve

veliký medvěd svůj pelech. Děda medvěda skolil, i prosil, aby si tam směl udělati z chvojí boudu, než by si chalupu sbil. Od té doby měly krávy na statku pokoj, a odměnou za to daroval jsem mu tuhle ostrožnu, jež činila dříve část mé obory. Moji druzí »torparové« nesmějí tu ani honit zvěře, ani ryb lovit. Za malý poplatek — správně řečeno není poplatek ten malý, neboť dědek zaopatřuje nás po celý Boží rok ptactvem a rybami — smí tu mýtiti, ale nikdo jiný kromě něho nemá na něco takového práva. Druzí »torparové« bručí na to a hledí si občas zapytlačit a zarybařit u jeho ostrožny. Ale tu bývá dědek hrozně rozzloben a přichází ke mně žalovat Dávám vždy dědkovi za pravdu neboť chci, aby práv a výsad jeho, jež ode mne obdržel, bylo šetřeno.«

A starý baron k tomu před hosty dokládal: »I doufám, umru-li dříve než dědek, že můj syn šetřiti bude mé poslední vůle a že nechá dědka žíti v klidu v jeho chalupě až do smrti.«

* * *

Starý baron umřel před dědkem z ostrožny a mladý baron zdědil po otci všecky statky i s jeho poddanými. Dědek z ostrožny upřímně želel svého dřívějšího hospodáře a vzpomínal se steskem jeho dobroty.

Mladého pána neviděl od těch dob, kdy byl ještě malým dítětem, neboť když v muže vyspěl, zdržoval se většinou v cizině. Než slyšel povídati, že má býti dobrého srdce. Arci panská lodice občas mimo přeplula, ale nikdy u ostrožny nepřistala.

Proto se velice dědek zaradoval, když jednoho letního dne, — několik let po smrti starého barona — spatřil známou lodici odraziti od panského břehu a přímo k ostrožně plouti. Maje za to, že mladý baron konečně přece si vzpomněl pozdravit starého přítele otcova, pospíšil k špici ostrožny přijat hosta tak vzácného. Usedl tam na balvan, na němž vždy čekával na lodici starého barona, aby ji mezi útesy k pevné zemi provedl.

Ale lodice tentokrát nepřistala v těch místech, ba, jako by ho ani neviděli, pluli křičíce a smějíce se mimo k chobotu protiv ostrožně na sever ležícímu. V lodici bylo asi půl tuctu mladých pánů. Jeden z nich seděl uprostřed lodice výše než druzí. Kormidelník oblečen byl ve vojenskou unifornu, u vesla pak seděl jeden z dvorských šafářů a v přídě konečně stáli tři velicí hafani, lačně čenichající v stranu země.

První na pevninu vyskočili hafani, potom veslař a konečně páni. Všichni měli na ramenou pušky, patrně přijeli sem si zahonit. Co děda na mysli uvažoval, co dělat, má-li jim jíti naproti či počkati na ně u své chaty,

dali se psi v lese do štěkotu a po chvíli vyrazili z něho, ženouce před sebou zajíce. Zajíc hledal záštity u baráku dědkova, ale psi doráželi i tam na něho, až jej uštvali. Dědek poznal svého ochočeného zajíce, jejž v zimě krmíval a jenž po léta na blízku jeho chaty pelešil. V tom přiběhli skokem také páni z lesa. Žádný z nich nepodobal se starému baronu . . . Nikdy by také syn starého barona takovým způsobem nepřišel v ta místa . . . To byli asi nějací cizí páni . . . Proto děda nemohl potlačiti svého hněvu, nýbrž prudce se jich tázal: »Kdo vám dal, pánové, dovolení, byste mi svými psy uštvali mého ochočeného zajíce?«

»Kdo že nám dal dovolení?« tázal se jeden z pánů poněkud překvapen. »Nepatří snad tyto pozemky k dvorci? Ale kdo jsi ty a kdo ti dal dovolení tu bydlet?«

»Já jsem ten »dědek z ostrožny« a starý baron dovolil mně se tu usadit . . .«

»Já jsem nový vladař dvorce.«

»Neznal jsem vás, ježto jsem vás dříve neviděl «

»Tož teď mne znáš!«

»To je ten starý blázen, jehož starý baron vždy v ochranu brával, takže — jak se zdá — ztratil veškerý »rešpekt«,« vysvětloval pán ve vojenské uniformě, jenž seděl v lodici u kormidla. »Je to jedna z jeho mnohých »kuriosit«.«

»Jejž tedy smíme »zrealisovat« jako všecky ostatní sbírky starého.«

Páni smáli se tomu vtipu správce statku, ale poněvadž psi nového zase zajíce vyčenichali, odkvapili páni za štěkotem.

Dědek zůstal státi ve dveřích své chaty. Slyšel rány střelné a volání lovců a kvikot postřeleného zajíce a zápas psů o kořist. I myslil na ty časy, kdy starý baron tu sedával sám jako jeho host a vychvaloval svým návštěvníkům jeho chatu a ostatní jeho věci. Myslil také na to, jak bude moci odváděti svůj poplatek, kdyžtě páni sami budou tu bráti, co se vzíti a uloviti dá. Časy se povážlivě změnily.

Konečně ztichl lomoz v lese a páni vraceli se se svými psy k baráku. Aniž o dovolení požádali, ba, jakoby ho — dědka — ani tu nebylo, povynášeli z chaty lavice a stůl a zasedli zaň k jídlu a pití, jež v brašnách si byli přinesli.

»Budiž, však oni zas odejdou po svých, až se najedí,« myslil si dědek a posadil se stranou na balvan.

»Osm zajíců za dvě hodiny!« pravili páni. »Kořist není špatná! Musíme se sem podívati každoročně Ale tenhle lovecký pavilonek je trochu staromodní!«

»Strhne se a na jeho místě postaví se nový,« pravil vladař pánovitě. »Neměl jsem dosud kdy poohlednouti se tu.«

Dědek nemohl déle udržeti jazyka za zuby. »Toho zde nestrhnete!« pravil předstupuje.

»Ty snad nám to nedovolíš?«

»Ne já, ale starý baron. Tenhle barák postavil jsem já vlastnoručně a dostal jsem dovolení bydleti zde až do své smrti.«

»Já mohu dělati na těch zde pozemcích, co chci. Ale abys si nemohl stěžovati do nějaké křivdy, dovolím ti bydleti v novém pavilonku,... totě více než zasloužíš. Nejsi-li s tím spokojen, tož můžeš táhnouti po svých.«

»Já s tím spokojen nejsem! A já odtud nepůjdu!«

»Máme ho hned zahnati?« tázal se muž ve vojenské uniformě. — »Pontuse!«

Jeden z panských psů pozvedl čumák a zavrčel.

»Nechte ho!« na to vladař. »Dědek ten je blázen.«

»Škoda, že pan správec nedal dovolení,... bylo by to obratem ruky provedeno.«

Zapálil si doutník, strčil ruce do kapes a natáhl pohodlně nohy pod stolem. Tu padl zrak jeho na obraz medvěda na vlajkové tyči.

»Co je to tam to? A tam ono nade dveřmi?«

»To je jeho »erb«,« vykládal šafář. »Domýšlí se býti šlechticem.«

»Dostal od starého barona také k tomu svolení?«

»Starý baron byl velikým šprýmařem . .«

»Ale to snad dovolíte mi, pane, hned sraziti? Či je snad libo učiniti tak sám?« a pán v uniformě podával svou pušku vladaři.

»Buďte jen tak laskav!« opáčil tento.

Pán v uniformě přiložil pušku k líci a sestřelil obraz medvěda se žerdi. Druhá rána roztříštila znak nade dveřmi.

»Dva medvědy a osm zajíců! Šafáři, strčte také medvědy do brašny!«

Pánům zdálo se to býti tak vtipně řečeno, že se smíchy nad tím váleli.

A ježto chata jejich pozornost na sebe už jednou upoutala, tož se odhodlali k bedlivějšímu jejímu prozkoumání. Vynesli z ní na světlo Boží z březové kůry zrobené krabice a střevíce a ostatní dědkovy podivné výrobky . . . něco tak kratochvilného nikdy ještě neviděli! Celý vnitřek chalupy s jejím do vnitř čmoudícím krbem, s jejími černými stěnami a začmouděným stropem byl po jejich soudu »monstrem« ošklivosti a hlouposti.

»Proč si tropí panstvo z toho smích, kdyžtě se to mně hodí?« osmělil se dědek poznamenati.

Ale páni jakoby to neslyšeli.

»Je to hanba, že takové staré haraburdisko šeredí nejkrásnější místo na celém panství!« mínil kterýsi z pánů. Jen si představte, jaký skvostný dojem činil by tu lovecký pavilonek se svými pavlačemi a vyhlídkami . . .«

»Ale totě už ujednáno, slyšeli jste přece, že tahle chalupa odsouzena jest k stržení!« ozval se vladař, poněkud uražen tím, že se domnívali, jako by jí hodlal ušetřiti. »Šafář se postará, aby toto krkavčí hnízdo hned zítra bylo odstraněno!«

* * *

Ale snadněji se to vladaři řeklo a mnohem obtížněji bylo jeho rozkaz provésti. Šafář byl totiž nucen oznámiti správci, že »dědek z ostrožny« nemíní ustoupiti leda zákonitému rozsudku.

»Tož se postarejte neprodleně o zákonitý výnos!«

»Sněm však bude zasedati až v zimě.«

»Tož požádáme o mimořádné jeho zasedání!«

Bylo svoláno mimořádné zasedání. Ale ježto dědek provedl důkaz, že mu starý baron dovolil až do smrti tam bydleti, byli žalobci odmrštěni. Vladař odvolal se k dvornímu soudu, ale ten potvrdil rozsudek první instance. Až nejvyšší senát prohlásil, že vladař smí strhnouti chalupu, ježto se její obyvatel nemůže prokázati písemní smlouvou.

Vladař poslal znova svého šafáře a své pacholky, aby dědka z ostrožny vyhnali, ale ti se vrátili se zprávou, že dědek nemíní odtáhnouti. Slova starým baronem daného že prý

nemůže nikdo zrušiti leč on sám, ale ježto starý baron umřel .... Máme užiti násilí?«

»Odneste dvéře a okna!«

Ale druhého dne dostavil se šafář se zprávou, že našel dědka v klubko svinutého a v kožich zamotaného sedět na ohnisku.

»Strhněte střechu, a to-li nepomůže, strhněte také zdi!«

Pacholci vykonali, co jim bylo nařízeno, ale když se ráno dostavili shlédnout účinek svého díla, vylezl dědek s ohniska a chlubil se, že se přece v noci trochu zahřál.

»Máme také krb strhnouti?«

Vladař poručil sbořiti také krb.

I byl krb sbořen a dědkovi bylo se podrobiti. Sebral své věci a šel.

Ale daleko nedošel.

»Chalupu jste mi zničili, ale ostrožny mé zničiti nedovedete,« pravil dědek. A s podivením zřeli pacholci dvorští, jak dědek své věci skládá na úpatí vysoké borovice, jež stála za jeho barákem. Rozdělal si tam oheň a upravil si tam z chvojí lůžko.

»Míníš tu zůstati?«

»Strávil jsem tu dříve nejednu noc ... Zde míval svůj pelech starý medvěd, jehož jsem skolil, abych zachránil dvorský statek. Odtud odstěhoval jsem se do chalupy, a teď jsem se z chalupy vystěhoval zase sem. Oplácím místu tomu svou návštěvu. Vyřiďte vladaři,

že se tu opět zahnízdil medvěd a že se bez skolení odtud nehne.«

Šafář oznámil vladaři, že dědek konečně vypuzen, ale o jeho vzkazu se nezmínil.

Vladař si odlehčil hlubokým povzdechem, že ta mrzutá záležitost konečně odbyta, neboť historie o vyhnání »dědkově« z ostrožny začala buditi trapnou pozornost nejen v místě samém, ale i v sousedních usedlostech. Obecné mínění bylo na straně »dědka z ostrožny«. A kromě toho nebyl vladař jist, zdali se nedostane pravdivé vylíčení celé události k uším mladého barona.

Na nový pavilonek na místě stržené chaloupky nikdy nedošlo. Dvůr patrně potřeboval peněz na užitečnější věci. A tak pomalu celá věc upadala v zapomenutí i s »dědkem z ostrožny«.

Ale hned druhého dne ráno po svém vyhnání pustil se »dědek« do stavby nové chaty. Ježto v tom chvatu základy zůstaly neporušeny, šlo to se stavbou nad očekávání rychle. Všecky staré trámce urovnal opět v jejich staré spoje a poškozené nahradil novými. Také větší části krovů a krytby mohl užiti. Chata nebyla skoro k rozeznání od staré; jediný rozdíl byl ten, že krb opatřen byl komínem a okna že byla poněkud větší.

Nikdo nepřekážel dědkovi, neboť, ač bylo dvorským pacholkům poručeno strhnouti starou chatrč, nebylo jim nařízeno překážeti mu ve

stavbě nové. Vladař byl odstraněn a jiný na místo jeho dosazen.

Jakmile dostal svou chalupu pod střechu, odnesl tam »dědek« z boudy své věci a vztyčil na střeše znova také žerď se znakem medvěda.

1899.

Korpelaští strejci.

Korpela byla od dávných dob podružním dvorcem Peltolaského dvoru. Rok jako rok hnávali z Korpely do Peltole krávy na výpomoc při letních pracích. Aby si Korpelaští polepšili, chytli se i pálení lesů. S počátku musili jim z hlavního dvoru vypomáhat jak v práci, tak i jinými potřebnými prostředky. Ale časem zmohli se tak, že obstáli na vlastních nohou, ba, když se žďároviska začala vypláceti, mohli odváděti hlavnímu dvoru jistý roční poplatek a tu připadl Peltolaský pán na myšlénku nahraditi dosavadního šafáře pořádným správcem, jenž chodil do hospodářské školy.

Ale Korpela ležela příliš daleko od ostatních pozemků poplužního dvorce a tak o samotě uprostřed hlubokých lesů a pustých močálů, že tam dlouho žádný správce nevydržel. Bylo tudíž třeba stále je měniti, což arci nebylo právě na prospěch novým hospodářským plánům

hospodářovým. Ale Korpelaští protloukali se dost slušně, neboť lidé tamní byli rozumnými a zkušenými zemědělci, kteří pomalu sic, ale jistě rozšiřovali hranice obdělávatelné půdy, přes to, že jim ji bylo takořka urvávat močálům a pustatinám.

Korpela byla zase několik let bez správce, až se tu najednou proslechlo, že tam pán míní poslati nového hospodáře. Ten arci dožadoval se vyššího platu, ale sliboval, že náhradou za to zavede tam lepší pořádek, lepší komando. Sloužil už před tím za správce na několika větších domech a ujišťoval, že dobře ví, jak se takový statek musí spravovati.

Korpelaští, k nimž se také už dostala zvěst o příchodu nového správce, poslali pro něho povozy, kočího a průvodce. Cesta protáhla se několik dní, neboť vedla pustinami, močály a samotami. Silnice byla sice tvrdá a bez kamení, ale náramně kopcovitá a křivolaká.

Konečně dojeli. Nádvoří bylo čistě umeteno, schody a předsíň vydrhnuty, jako vždy v Korpele a najmě, když vzácných hostů očekáváno. Před dvorcem, hned u jeho ohrady, stál šafář, i uvedl přibylého do »ratejny«, kamž byl obeslal všecky své podřízené.

Zvědavě prohlížela si dvorská čeleď nového hospodáře a nastavovala uši, aby poslechla, co jim řekne a jak je pozdraví, neboť slyšeli nového správce chváliti jako hovorného pána.

Byl to statný pán a slov nepřekusoval, a brzičko dostalo se dědkům poslechnouti chvalozpěvy.

Napřed začal o cestě; inu — jak po cestě dědci očekávali, že jim poděkuje za dobře upravenou cestu, neboť se, co jen mohli, o to přičinili a nejednu fůru písku na ni vyvezli za parních dnů letních, třebas měli dost jiné pilné práce. Ale dostalo se jim huby.

»Cesta, kterou jsem přijel, je příliš dlouhá,« pravil předkem a nejprve jako úvodem. »Příliš dlouho jste tu žili po své zvůli. Zdá se, jako byste naschvál byli silnici vystavěli tak křivolakou a hrbolovitou. Proto ukládám vám za první povinnost cestu tu vzpřímit a srovnat. Vůlí pánovou jest, aby tenhle kout byl úžeji spojen s hlavním statkem.«

Když strejci na to ani necekli, pokračoval správce: »Na pozemcích peltolaských — jak víte — není kopců, ani zmol, nýbrž tam je všude rovina a krásná země, a proto chci, aby i zde kopce byly sníženy a údolí vyplněna. Tyhle pozemky přece patří také k mateřskému dvoru, a proto musí býti také půda všude stejna.«

»Kopce a údolí . . .« mumlali strýci, drbajíce se za ušima, ale nežli mohli co na to odpověděti, správce, obrátiv se k nájemcům a »torparům«, takto k nim zahovořil: »Už dlouho docházely stesky, že tu žijete jakoby na svých dědičných statcích a že vzděláváte pozemky,

jako by vám patřily. Ale musím vám připomenouti, že tenhle statek se vším svým movitým i nemovitým zbožím je nerozlučně spojen s mateřským dvorem a že vy musíte tudíž milovati rozsáhlé lány hlavního statku zrovna tak vroucně jako zdejší ‚padělež' — čehož jste — bohužel! — nečinili. Abych vám to umožnil a abych vám vštípil pravý náz(r o tom, co se od vás požaduje, hodlám podrobiti vaše smlouvy důkladné ‚revisi' a vyškrtnouti z ní ty paragrafy a odstavce, jež se nedají sloučiti s prospěchem mateřského dvoru a s jeho vážností!«

Pak poručil předstoupiti pacholkům, drábům a dělníkům, i ptal se každého na jeho jméno.

Pacholek, jenž zároveň zastával službu kočího a jenž se naučil s pány mluvit, osmělil se tu první otevřít ústa a blahopřáti p. správci a jeho novému místu, pronesa zároveň naději, že snad nebude pan správce příliš honiti zdejších koní, nýbrž že seznav zdejší cesty a poměry, používati jich bude po zdejším způsobu, v létě totiž kamení a pařezům se vyhýbaje, v zimě pak hlubokým závějím.

Ale na to správce odtušil ostře, že míní jezdit, jak byl dosud zvyklý a že — pokud ví — jenom kočí a pacholci rádi si namlouvají, že tu dlužno jinak jezdlti než doma — u něho. Tomu domnění že on brzo konec učiní.

*

Po těch slovech obrátil se zády ke kočímu a dal se do řeči s jinými čeledíny, věnovav každému z nich nějaké okřídlené slovo.

»Ty máš na nohou jakousi podivně vypadající obuv,« pravil jednomu z nich. »Jak se tomu říká? Ach, ‚báče‘! Budoucně si zjednáš pořádné boty takové, jaké nosí pacholci z mateřského dvora.«

»A ty zase si opatříš širší, hodně širší nohavice, jaké se všude jinde nosí,« udílel pokyn druhému, jenž měl na sobě úzké nohavice, jaké od nepamětných dob v Korpele se nosily.

»A tvá košile je příliš bílá,« pravil na to třetímu. »Řekni své ženě, že takovému mužíkovi, jako jsi ty, lépe sluší červená košile než bílá, jež je také svěčnější ... a chceš-li se mi zavděčit, tož ji nos přes spodky.«

»A všem vám společně musím připomenouti,« vedl dále svou správce, obraceje se kolem po přítomných, že tam na mateřském statku všichni muži nosí vousy, i bylo by mi milo, kdybyste k vůli jednotě i tu nechali vousy růsti.«

Také několik žen smělo býti přítomno »audienci«. Obrátiv se k nim — krčícím se za zády mužů v »ratejně«, pravil, že plně dovede oceniti význam ženy, neboť bez ní neobstálo by žádné hospodářství. Budou-li přesně a věrně plniti své povinnosti, že bude jejich přítelem, ale kdyby mínily běhat po klepech od domu k domu a snad dokonce jeho pomlouvati,

mohou být ujištěny, že dovede jim zatít, po případě i zámek na huby jim dáti.

Když byl správce tyto moudré a dobře míněné rady a pokyny udělil, prohlásil na konec, budou-li se jimi říditi, že bude Korpelaské zrovna tak rád míti jako Peltolaské.

Tiše a pozorně vyslechli strejci slova vznešeného pána, ani slovíčka nedutajíce, jak se sluší na sedláky, když s pány mluví. Správce rád by byl uhádl jejich myšlénky, ale oči jejich byly neproniknutelny a výraz v jejich strnulých tvářích také mu nic neprozrazoval.

Teprve když se strejci z »ratejny« vyklidili a usednuvše za humnem své dýmky si zapálili, jali se pronášeti svoje mínění.

»Zdá se být učeným. Ani se tu ještě nepohlédl, a přece už toho tolik věděl, co by vše tu mělo býti a co ne.«

»Bude to přísný pán!« vzdychl si čeledín, jehož nohavice správce do prádla byl vzal.

»Jaký asi budeme tu teď míti život?« hádal třetí, jenž si měl opatřiti novou košili.

»Eh, takový jako spíše,« mínil čtvrtý. »Co se dovedu upamatovati, pokaždé, když jsme dostali nového správce, mluvilo se o těch červených košilích, ale do dneška chodíme v bílých, konopných.«

»Já bych jen rád věděl, proč zde chce zavésti »kartounky« a »plundry«?«

»Inu s velkými úmysly se zanáší, jenom že my zase právě tak málo chuti máme býti mu po vůli!«

»To si tedy hezky počká!«

A když Korpelaští strýci chvíli ještě byli poseděli a pobesedovali, zastrčili své dýmky za ňadra a odešli každý po svých, jako by se nic nebylo stalo a jako by vše mělo zůstati při starém.

A možná, že strýci měli zrovna tak pravdu na to se skládajíce jako správce, když se domníval, že ode dneška zavládne v Korpele nový pořádek.

1899.

Matka.

»Přijmi mou soustrast... Četl jsem v novinách, že ti matka umřela...«

»Děkuji ti,« odvětil on, opětuje stisknutí mé ruky. »Je vždy bolestné, když matku ztratíš. Ale já vzpomínám přece spíše s radostí než se žalem na její odchod.«

Tvář má vyjadřovala nemalé podivení...

»Ovšem neraduju se, že mi matka umřela,« pospíšil si s vysvětlením, ač jí, ježto byla tak stařičká a churavá, život mnoho netěšil,... sama často po smrti toužila, čekajíc na ni jako na na poslední vysvobození. Ale nyní nabyla

smrt její vyššího významu a hlubšího obsahu, jehož její život — po jejím soudu — neměl . . .«

Potkali jsme se na ulici. A co jsme se dále brali, vypravoval přítel: »Víš, bylo to v době adressy (k cárovi). Poslední neděle konaly se schůze ve všech osadách. Já jsem si byl umínil, že se podívám do své rodné obce. Po smrti otcově, jenž, — jak ti povědomo, — byl proboštem, přestěhovali jsme se s matkou sem do Helsingforsu. Byl jsem odhodlán vydati se na cestu večerním vlakem, i vyšel jsem si jen na okamžik do města. Vrátiv se domů slyším, že má matka měla opět jeden ze svých obvyklých návalů, a lékař prohlásil, že jí dlouho netuší, . . . že ji sotva na živu ještě zastanu, odjedu-li.

Odkvapil jsem do jejího pokoje. Bylať se poněkud zotavila a byla úplně při smyslech. Věděla o mé zamýšlené cestě, jakož i o příčině, proč jsem se chtěl na ni vydati. Byla všecka ustaraná, — ne nad mou cestou, k níž mě — naopak — vybízela, nýbrž nad tím vším neštěstím

Jisto jest, že to vše bolestně dotklo se jejích nervů a značně nemoc její, kterou trpěla, pohoršilo. Domníval jsem se, že ji upokojím, i pravil jsem, že jsem odjezd svůj z mysli pustil

»Proč bys nejel?« tázala se. »Co ti brání, abys neodcestoval?«

»Ale já tě přece nemohu nechati zemříti samu.«

»Mohl bys najíti za sebe zástupce?«

Byl jsem nucen vyznati, že teď sotva koho najdu. Než co na plat... Třeba toho nechati... Já přece teď nemohu na něco takového mysliti.

»Ale pak nebude nic ze schůze a z podepsání adressy.«

Byl jsem nucen doznati, že tomu snad tak bude.

Tu mě však ona chvatně chytla za ruku a pravila: »Slyšíš, to se nesmí státi,... odjeď jen... k vůli mně se to nesmí státi... Aby se schůze... nekonala! Ne, to se nesmí...«

Kašel přetrhl jí další řeč dlouho nemohla slova ze sebe dostati. Myslil jsem, že nadešel její konec. Ale když jsem ji pozvedl a peřinami založil a ona opět mohla mluviti, podala mi svou tvrdou ruku a pravila: »Nyní s Bohem — s Bohem, jestliže se už neshledáme — v tomto životě. Snad ještě neumru. Ale kdybych zatím musila odtud, kdybychom se už neshledali, tož jsem aspoň vykonala něco také já,.... také já jsem přinesla jakous obět,.... není veliká,... ne větší než cokoliv jiného, co jsem já mohla vykonati — žena neučená a slabá,... neuměla jem žíti vlasti,... snad dovedu pro ni umříti. Tak aspoň budu moci pro ni něco vykonat,... nu ano, tož tedy s Bohem teď!... Nedělej si starostí,... jdi teď, abys se neopozdil!...

Bylo mi odejíti Viděl jsem, že bych stav její jenom pohoršil, kdybych byl zůstal. Na

odchodě pravila mi ještě: »Máš u sebe tu listinu?... já bych také ráda ji podepsala,... ale teď nemohu, podepiš ji ty za mne,... pečeť je tam v té zásuvce,... a řekni také domácím, aby ji všichni podepsali,... Líza, Maja a starý Heikki,... řekni jim, že jejich stará paní, — bývalá paní, měla bych vlastně říci,... je o to žádá,.. než snad učiní tak sami od sebe...«

Stihl jsem v čas vlak a dojel jsem v čas do své rodné obce a vyřídil jsem tam svou záležitost. Když jsem se do Helsingforsu vrátil, byla moje matka už nebožka. Ošetřovatelka vypravovala, že po mém odchodě byla velice nepokojná, zda v čas přijdu k vlaku, přes tu chvíli na hodiny se dívala a upokojila se teprve potom, když viděla, že bych už musil býti dávno doma, kdybych byl vlak zmeškal. Když jsem se nevrátil, pravila: »Díky Bohu, že vlaku nezmeškal... k vůli mně...« a potom jedva slyšitelným hlasem zašeptala: »Bože, chraniž vlasti a mně budiž milostiv!«

To byla její poslední slova. Teď snad rozumíš, proč spíše s radostí nežli se žalem na smrt její vzpomínám.

1899.

Mattiho tvrz.

»Ty's blázen, Matti! Opět ti to pravím, jak jsem ti to už tolikrát řekl. Válka hrozí, ba dávno už vypukla Nepřítel překročil hranici a rozložil se táborem tam na druhé straně jezera. A ty jako bys o tom nevěděl, ty s námi nedržíš, ač vidíš, že se všichni my ostatní k útěku chystáme. Neučinil's za mák pro svou bezpečnost...«

»Jak to víš?«

»Inu, vždyť neděláš nic jiného, než že ořeš a seješ, ba, do nového půdy vzdělávání se pouštíš. Překopáváš rubiska a louky zakládáš. Močály odvodňuješ a kolem svých rolí kamenné ohrady buduješ. A nedosti na tom Každoročně dobytek jsi přikupoval a hospodářské náčiní zlepšoval. Myslíš, že se nepřítel přes jezero nedostane? Či co? Žiješ a děláš tu, jako by bylo přišlo na svět století příměří a jako by mělo tisíc let ještě potrvati.«

»A co jsem měl udělat? Poraď, sousede, víš-li něco lepšího!«

»Měl jsi udělat, co já a všichni druzí s této strany jezera. Já jsem už po deset let ničeho nevzbudoval. Z rolí beru, co sama od sebe urodí. A co jsem z půdy a z dobytka vytěžil, zpeněžil jsem. Teď ať si nepřítel přijde. A odcházeje, zapálil jsem i stavení. A když ne-

přítel přitáhne, nebude míti co vzíti. To jsem učinil já.«

»Každý svůj rozum chválí, sousede. Musím se tedy i já se svým jednou pochlubiti. Ty's zboží své do kapsy strčil, já pak do země je zakopávám. Kde asi bude bezpečněji skryto, kdyby se nás obou zmocnil? Či myslíš, že se pustí do zahazování mých příkopů? — Nepustí. — Kde pak! — Ty se divíš, že pole přeorávám a louky své čistím. Myslíš, že nepřítel vyorané brázdy znova zaorá a pařezy na dřívější jejich místo vsadí a proutí zabodá, odkudž jsem je i s kořeny vytáhl?«

»Tak hloupým není!«

»No, tož vidíš! A sotva asi si vezme tolik času, aby mé ohrady rozházel a kamení na pole poodnášel, či ano?«

»Sotva . . .«

»Ale tomu-li tak, milý sousede, pak mé strouhy jsou, tak říkajíc, mé zákopy, a tam ty kamenné ohrady — mé hradby a valy, role pak a louky jako by předhradí, u prostřed všeho toho sedím já jako v nějaké tvrzi, a to v tvrzi, jíž — jak jsi sám přiznal — nedovede zničiti. Ano, totě pevná tvrz, tvrdím já, jíž nepřítel zničiti nedovede.«

»Ale zmocniti se jí bude moci, . . . a co potom začneš? Podplatíš ho snad? Složíš výpalné? Já jsem ze svého statku platil výpalné po leta a měl jsem pokoj.«

»Ale teď přece budeš jenom na tom zle, kdyžtě nebudeš míti čím platit! To máš z toho! Já jsem ani krejcaru nezaplatil, já jsem své poklady do země zakopal. ‚Vezmi si vše,‘ řeknu mu, až přijde loupit, ‚tu jsou mé poklady,‘ a podám mu dokonce i klíče od této své tvrze, tenhle rýč a tuhle motyku.«

»Odvede tě do vězení do ciziny,... co potom bude z tvého statku?«

»Tu teprve budu ho potřebovati. Jednou skončí se válka a zajatci budou vyměněni. A když se pak domů vrátím, tu si lehce opatřím živobytí z připravených už k obdělávání rolí.«

»A jestliže se nevrátíš?«

»Vrátí se syn můj.«

»A jestliže se nevrátí ani tvůj syn?«

»Tož se vrátí syn někoho jiného.«

»Ty's blázen, Matti! Příteli, mluvíš nesmysl, Pospěš, kamaráde, než tě násilím odvedou! — Nepůjdeš? Tož s Bohem!«

»S Bohem, sousede! Teď já nemám kdy. Musím si pospíšiti zaset oves tam na močál, než přijde, aby jej svým koňům nedal sežrat Podívej se, už se pouští s koni přebrodit jezero...«

1899.

Lesní havran a vlaštovky.

Lesní havran, jenž hnízdí a se zdržuje kromě lidských příbytků, tak říkajíc na »hraničkách« usedlostí, má náramně spadíno na hnízda ptačí. Má arci dost jiného k žrádlu, ale ježto jednou mu ptáčci zachutnali, tož o nic jiného nestojí jak o jejich mláďata. A chutnají mu nejlépe tehdy, když mají na sobě ještě zcela hebounké chmýří, poněvadž ho tu co nejméně v hrdle škrabou. I navykl si požírat je celé. A když mu to kdosi vytýkal, vymlouval se milý havran. »Vždyť já jich neusmrcuji, když je za živa požírám, naopak já jim dopomáhám ze studeného hnízda do teplejšího koutečku.«

Ale teď na počátku leta konec bylo mláďatům, staří pak se nedali. A proto si umínil lesní havran, že se podívá jednou do vsi na návštěvu k polním havranům. Věděltě, že jsou tam zahrady plny zpěvavých ptáků a že tam pod každým okapem hnízdí vlaštovky.

Jednoho tedy rána, když lidé ještě spali, pustil se nepozorovaně přes hraničky k pozemkům osady. I zastihl tam v brázdě pobratima.

Usednuv na plot, tázal se ho: »Co pak to máš dobrého, bratře, k snídaní?«

»Eh, červy a hlísty, — hlísty a červy,« na to polní havran.

»Bídné žrádlo, — bídné žrádlo,« mínil lesák.

»Beru, co najdu; — beru co najdu.«

»Vybírej mláďaťa!«

»To zde není zvykem, — to zde není zvykem.«

»Ale chutné to žrádlo, — chutné žrádélko!«

»Možná, — možná . . .«

»Pojď, brate, — spolek uzavřem — — — uzavřem — —«

»A kam to?« tázal se polní havran natahuje krk.

»Tam do vsi, tam do vsi!« na to lesák.

»Nechoď tam! — nechoď tam!« varoval polní.

»Proč by ne?«

»Nechoď tam!«

»Ale proč? — proč?«

»Nechoď tam! — — nechoď — —!«

Ale lesní havran neposlechl, nýbrž do vsi se pustil. Přes role zaletěl k nejbližšímu statku a usedl na jeho stodole. Tam odtud pozoroval a naslouchal. Pozoroval vlaštovky, jež se čistým vzduchem proháněly kolem statku a ob čas šipkami se spouštěly pod okapy; a tu slyšel milý havran štirikání, jež mláďata v hnízdech spouštěla po každé, když se matka domů vrátila.

Havran násilím nebéře, nikdy se nepouští v otevřený boj — ani ne se slabším, nýbrž číhá na vhodný okamžik, kdy by mohl úkradkou vzíti. Proto zpozorovav, že staré vlaštovky do jedné zas odletěly, spustil se náš »zále-

sák« se střechy stodolní na břízu stojící za plotem. Tam si sedl a prohlížel si, — stavěl se totiž tak, — krajinu, podrbávaje se zobanem ve svém peří. Ale slanilo se mu v ústech, neboť v rohu střechy bylo hnízdo vlaštovčí a v něm se ozývala mláďata. Ale bylo poněkud nesnadno k nim se dostati. Spouštěl se s větve na větev, natahoval krk, naslouchal, choule se za kmen, kdykoliv uznamenal, že se staří vrací.

V jednom rohu vyčníval poněkud přes okap podkrovní trámec, i spustil se s břízy k němu. Bylotě tam hnízdo, jehož pohodlně zobanem mohl dosáhnouti.

Stůl byl prostřen, třeba bylo jen zobák natáhnout a bráti. Hnízdo bylo totiž plninké tučných a chutných mláďat. Ale tam nemohl se do nich pustit, odnese si je pěkně jedno po druhém tam na střechu stodoly, tam je pěkně do řady rozestaví, pak pěkně jedno po druhém sezobne a... neusmrtí jich, nýbrž zvolna pozře, ukryje je v teplejším pro ně místečku...

Vrazil zoban do hnízda, a když jej odtud vytáhl, třepetalo se v něm mládě. Havran rozevřel peruti, odrazil nohama a odletěl s lupem na stodolu.

Ale nebesa, co se to najednou strhlo!?

»Už je má!« zní to ostře, jako by řezal ve vzduchu. — »Už je vleče! už je vleče!« ozývá se s jiné strany.

Ale havran věděl ze zkušenosti, že ptáčci hájí svých hnizd, a proto se křiku toho neulekl. Inu, ať si křičí, když nic jiného nezmohou. A klidně plave ke stodole, spustí na ni svůj lup, jenž ještě žije, a chystá se pro druhé mládě si dojíti. Jídelní lístek si sestavil, teď není kdy oddávati se »škrupulím«, nýbrž dlužno jej také až do konce provésti, když tě se mu k tomu jednou taková příležitost naskytla.

Ale čím dále divočejším stává se skřek ve vzduchu, ozývá se z blízka a ze vzdálí, rozléhá se od statku ke statku, v okamžiku shromážděno ptactvo z celé osady. Ve vzduchu kolem havrana to sviští a piští, jakoby tam na tisíce karabáčů pracovalo a jako by každá rána jejich dopadala na jeho hřbet. Co jen křídla mělo: vlaštovky, pěnkavy, červenky, vrabci, konipásci a drozdi pospíchali sem a pokřikovali a štirikali a pištěli nad loupeživým havranem. Vzduch se černá těmi trapiteli, již na něho napadají z předu a ze zadu, s hora, ze spoda s očima planoucíma, rozvírajíce své zobáčky a natahujíce své spárky ostré jako jehlice.

Zobáčků a spárů jejich si hrubě nevšímal, nedostanou se mu tak hned tlustým kožichem na kůži, ale ten křik a skřek, ten ho dráždí a zemdlívá. Vždyť celý kraj vyburcují, kde koho přivolají za svědka jeho nepodařeného útoku; . . . domníval se, že se mu to podaří

provésti zcela po tichu a obrátkou ruky, a zatím zvrhlo se to v takový »škandál« ... a nastojte! teď už i husy a slepice spouštějí svou . . .

Havran poletuje sem a tam nad osadou, neví, kam by zalezl, kde by se se svou hanbou ukryl . . ., tu není stromoví jako tam v lese, aby zmátl své pronásledovatele . . .

Dopálí se, zahrá si na sokola, i rozežene se po prvním křiklounovi, by se ho zmocnil. Ale ztratí při tom rovnováhu, chytí se zobákem svého soka a udělá kotrmelec ve vzduchu . . .

Ó, toho plesu! . . toho výskotu! . . . té škodolibosti! . . . smějí se mu, tupí jej . . a straka, odvěká to vrány sokyně a nepřítelkyně, poskakuje ve vzduchu a posmívá se, třepetajíc posměšně křídloma.

I polní vrány zvedly se z polních brazd podívat se na tu melu.

Jakmile náš havran je spatřil sedící na plotu, pospíšil k nim hledat pomoci. Když to drobné ptactvo uznamenalo, opustilo ho a vrátilo se do vsi . . .

Ale nedostalo se havranovi u jeho pokrevenců žádné náhrady.

»Nevaroval jsem tě?« pravil nejstarší z havraního kongresu. »Tam na pomezí ujde něco takového, ale zde to nejde. My tu — mezi jinými žijící — máme ujednání, že větší per-

nactvo nechá na pokoji drobnější. Nemáme rádi křiku, jenž se vždy zvedne, když se jich někdo dotkne. Proto nejlépe učiníš, když se odtud co nejrychleji ztratíš. A kdybys ještě jednou o něco takového se pokusil, pak bychom byli nuceni my zakročiti.«

Lesní havran zahanben odletěl do lesa svého, odkudž více nepřišel. Ani jemu nezdálo se zrovna příjemným takovéto podívání ještě jednou zažiti.

A naučení tudíž z této povídky plyne toto: Kdyby jen všichni malí ptáci byli svorni, ani havran by proti nim ničeho nespravil 1899.

OBSAH

SVĚTOVÁ KNIHOVNA.

		Neváz.	Váz.
Čís. 75.	***Hebbel,*** Judita. Drama	10 kr.	26 kr.
„ 76.	***Riegra*** Politické výroky a zásady	10 „	26 „
„ 77.—78.	***Chateaubriand,*** Atala, — René	20 „	40 „
„ 79.—81.	***Rostand,*** Cyrano de Bergerac. Drama	30 „	54 „
„ 82.—85.	***Dickens,*** Klub Pickwickův. III.	40 „	64 „
„ 86.	***Váňa,*** Doba a její lidé. Úvahy	10 „	26 „
„ 87.—89.	***Dickens,*** Klub Pickwickův. IV.	30 „	54 „
„ 90.—91.	***Lockyer,*** Astronomie. S illustracemi	20 „	40 „
„ 92.—93.	***Geikie,*** Fysikální zeměpis. S illustracemi	20 „	40 „
„ 94.—96.	***Herites,*** Tajemství strýce Josefa. Román	30 „	54 „
„ 97.—98.	***Hanson,*** Tři novelly	20 „	40 „
„ 99.-100.	***Výbor českoslov. poesie lidové.*** (Upravil E. Čech)	20 „	40 „
„ 101.—109.	***Cervantes,*** Don Quijote. Humoristický román. Díl I.	90 „	114 „
„ 110.	***Puškin,*** Dubrovský. Povídka.	10 „	26 „
„ 111.—112.	***Molière,*** Lakomec. Veselohra	20 „	40 „
„ 113.—115.	***Mark Twain,*** Vybrané humoresky	30 „	54 „
„ 116.—119.	***Arbes,*** Ethiopská lilie. Romanetto	40 „	64 „
„ 120.	***Vikelas,*** Tři novořecké povídky	10 „	26 „
„ 121.—122.	***Kozarac,*** Dvě povídky. (Chorvatské.)	20 „	40 „
„ 123.—131.	***Cervantes,*** Don Quijote. Díl II.	90 „	114 „
„ 132.	***Coppée,*** Henrietta. Povídka	10 „	26 „
„ 133.—134.	***Stevenson,*** Podivný případ dra. Jekylla a pana Hyda. Novella	20 „	40 „
„ 135.—137.	***Goncourtové,*** Renáta Mauperinova. Román	30 „	54 „
„ 138.—140.	***Flammarion,*** Koprník a soustava světová	30 „	54 „
„ 141.—143.	***Heine,*** Kniha písní	30 „	54 „
„ 144.	***Světlá,*** Hubička. Povídka	10 „	26 „
„ 145.	***Ruskin,*** Koruna z plané olivy. Úvahy	10 „	26 „
„ 146.—149.	***de Musset,*** Zpověď dítěte svého věku. Román	40 „	64 „
„ 150.—151.	***Kipling,*** Několik povídek	20 „	40 „
„ 152.	***Corneille,*** Cid. Dramatická báseň	10 „	26 „
„ 153.—154.	***Krasiński,*** Nebožská komedie. Dramatická báseň	20 „	40 „
„ 155.—156.	***Maeterlinck,*** Pelléas a Melissanda. Drama	20 „	40 „
„ 157.—161.	***d'Annunzio,*** Nevinný. Román.	50 „	74 „
„ 162.—163.	***de Maupassant,*** Dědictví. Novella	20 „	40 „
„ 164.	***Stremouchov,*** Za čínskou zdí. Cestopisné obrázky	10 „	26 „
„ 165.—166.	***Kovalevská,*** Upomínky z dětství. Memoary	20 „	40 „
„ 167.—169.	***Hamerling,*** Ahasver v Římě. Báseň	30 „	54 „
„ 170.—172.	***Balzac,*** Eugenie Grandetova. Román	30 „	54 „
„ 173.	***Staroskotské ballady.*** (Přel. Quis.)	10 „	26 „

SVĚTOVÁ KNIHOVNA.

		Neváz.	Váz.
Č. 174.—175.	*Giacosa*, Červený hrabě. Drama	20 kr.	40 kr.
„ 176.—177.	*Tolstoj*, Vláda tmy. Drama	20 „	40 „
„ 178.—180.	*Lier*, Píseň míru. Novella	30 „	54 „
„ 183.—184.	*Foster*, Fysiologie. S illustracemi	20 „	40 „
„ 181.—182.	*Shelley*, Odpoutaný Prometheus. Lyrické drama	20 „	40 „
„ 185—186.	*Björnson*, Nad naši sílu. I. Drama	20 „	40 „
„ 187.	*Martina Kabátníka* Cesta z Čech do Jerusaléma a Kaira r. 1491-2	10 „	26 „
„ 188.—189.	*Němirovič-Dančenko*, Tři vánoční povídky	20 „	40 „
„ 190.—197.	*Erben*, Kytice z pověstí národních.	20 „	40 „
„ 192.—193.	*Goethe*, Utrpení mladého Werthera. Román	20 „	40 „
„ 194.	*de Musset*, Se srdcem divno hrát. Proverb	10 „	26 „
„ 195.	*Richepin*, Historie ze zásvětí. Román dobrodružný	10 „	26 „
„ 196.	*Byron*, Manfred. Dramatická báseň	10 „	26 „
„ 197.—198.	*z Huga* Nové překlady od Vrchlického	20 „	40 „
„ 199.—200.	*v. Hutten*, Dialogy	20 „	40 „
„ 201.—202.	*Vrchlický*, České ballady	20 „	40 „
„ 203.	*Bourget*, Tři malé dívky. Novella	10 „	26 „
„ 204.—205.	*Carmen Sylva*, Utrpení na pozemské pouti. Okruh báchorek	20 „	40 „
„ 206.—208.	*Gorkij*, Povídky	30 „	54 „

Každý svazek jest ukončen. — Předplatné na 10 čísel (kterýchkoli) 1 zl., poštou zl. 1·10.

»Světová knihovna« vychází též jako příloha »Illustrovaného Světa« a připlácejí odběratelé tohoto časopisu na 10 čísel 2 koruny.

Ve zvláštním eleg. 8° vydání ve skvostných vazbách, provedených dle návrhu V. Olivy vyšlo:

Dickens Charles, Klub Pickwickův. Humoristický román. Přeložil Jiří Ščerbinský. Dva díly. Díl I. za 1 zl. 55 kr. (K. 3·10), díl II. 1 zl. 45 kr. (K 2·90).

de Cervántes Saavedra Miguel, Důmyslný rytíř don Quijote de la Mancha. Přeložil A. Pikhart. Dva díly po 1 zl. 50 kr. (K. 3·—).

Světová knihovna je na skladě v každém knihkupectví.

Nakladatelství J. Otty v Praze.

Tiskem České grafické společnosti »Unie« v Praze.